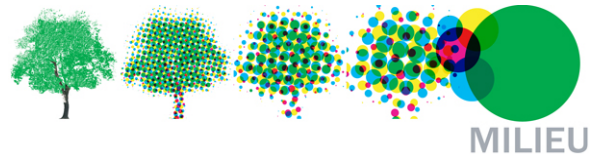

Doelstelling 3 Harmonieuze ontwikkeling van de stad

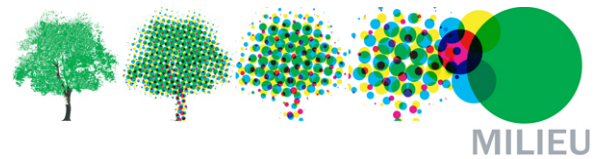
De 3de doelstelling van de Agenda 21 moet worden gelezen in combinatie met het Gemeentelijk Ontwikkelingsplan (GOP) van de Stad en heeft betrekking op de harmonieuze ontwikkeling van de Stad. Vandaag leeft bijna 80 % van de Europese bevolking in een stedelijk milieu. Steden en agglomeraties zijn de habitat en werkplaats geworden van een aanzienlijke meerderheid van Europese burgers. Stedenbouw en mobiliteit liggen aan de basis van de levenskwaliteit in de stad. Ze formuleren de grote belangen van de ontwikkeling van het grondgebied en stimuleren kwaliteitsvolle projecten die eerbied hebben voor de identiteit, de kwaliteit en het gebruik van de stad. Wanneer ze goed worden beheerd, staan ze borg voor een duurzame toekomst voor de bewoners en versterken ze de toeristische en economische aantrekkingskracht van het grondgebied.

De verwarming van woningen en mobiliteit zijn de twee bronnen van energieverbruik en van de uitstoot van broeikasgassen. Daarom is de planning en de beheersing van een harmonieuze stedelijke ontwikkeling een van de grootste uitdagingen voor de stedelijke overheid. Het doel van de openbare ruimte is dat de bewoners en gebruikers van de stad zich die stad opnieuw toe-eigenen. Op gelijk welke leeftijd moet het gemakkelijk en aangenaam zijn om zich in eender welke wijk op een comfortabele en veilige manier te verplaatsen. De stad mag niet alleen voorbehouden zijn voor wie beschikt over een individueel gemotoriseerd vervoermiddel. Ze mag evenmin een toeristisch of patrimoniaal uitstalraam worden zonder mogelijkheden voor dagelijkse verplaatsingen. Het mobiliteitsbeleid moet sociale contacten, de bereikbaarheid van de werkplaats, van cultuur, van onderwijs en van de stadsdiensten bevorderen. Deze derde doelstelling verzamelt dus de initiatieven van de Stad ten gunste van:

- **huisvesting**, een belangrijk element van het beleid van de gemeenten die op hun niveau moeten bijdragen tot de verwezenlijking van eenieders recht op een degelijke woning;
- de **opwaardering van de leefomgeving**, gecombineerd met de ondersteuning van de evenwichtige ontwikkeling van economische, sociale en vrijetijdsactiviteiten (functionele en sociale verwevenheid);

- de waardering van het **landschappelijke en bouwkundige patrimonium** en van de versterking van de **kwaliteit van het bebouwd domein**;
- het opstellen en uitvoeren van **verplaatsingsplannen** van het personeel van de Stad en het OCMW, die bij voorrang tot doel hebben individuele gemotoriseerde verplaatsingen te verminderen;
- het opstellen en uitvoeren van een **mobilitetsplan** op het niveau van de Vijfhoek, het historisch centrum van de Stad, en haar hele grondgebied met als doel individuele gemotoriseerde verplaatsingen te verminderen;
- de opwaardering van de verplaatsingen van zwakke weggebruikers, zoals voetgangers en fietsers;
- de bevordering van **alternatieve vervoerwijzen** ter vervanging van de persoonsauto, zoals het collectief openbaar vervoer, taxi's of autodelen;
- de opvolging van **nieuwe technologieën** betreffende de hulpbronnen die individuele motorvoertuigen gebruiken (LPG, elektriciteit, biobrandstof enz.) teneinde hun ecologische impact te verkleinen.

3.1 STEDENBOUW, HABITAT EN HUISVESTING

Stedenbouw en ruimtelijke ordening liggen aan de basis van de levenskwaliteit in de stad. Ze vervullen een belangrijke rol op het gebied van de grote belangen van stadsontwikkeling en moedigen kwaliteitsvolle projecten aan die eerbied hebben voor de identiteit van de stad. In dit kader hebben de Stad en het OCMW er bewust voor gekozen om zich aan te sluiten bij een proces van duurzame ontwikkeling dat renovatie en valorisatie van de habitat, de bescherming van het groene patrimonium, de waardering van opwaardering sites en de evenwichtige ontwikkeling van economische, sociale en vrijetijdsactiviteiten met elkaar verzoent. In het kader van de Agenda 21 vertaalt dit zich in de sterke bereidheid om opnieuw bezit te nemen van onbewoonde of braakliggende zones, het potentieel en de kwaliteit van de woningen en gebouwen te verhogen, duurzaam te bouwen en de verstedelijking van Neder-Over-Heembeek op harmonieuze wijze voort te zetten.

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.1 AANBEVELINGEN VOOR DUURZAME STEDENBOUW GOEDKEUREN

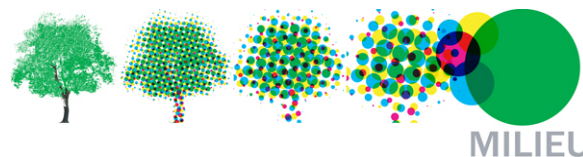
De context, het einddoel en de actie:

Deze actie heeft ten doel om aanbevelingen op te stellen om bepaalde praktijken te ontmoedigen en andere praktijken die het milieu-impact beperken, te bevorderen. Die aanbevelingen betreffen enerzijds de aanvragen voor een stedenbouwkundige vergunning door particulieren of overheden. In die gevallen komt het erop aan om de praktijken te identificeren die al dan niet energie en natuurlijke rijkdommen besparen, hoogwaardige materialen gebruiken of de hoeveelheid afval verkleinen. Die aanbevelingen vormen een aanvulling op de aanbevelingen die eerder door het College van Burgemeester en Schepenen werden goedgekeurd. Anderzijds zullen nieuwe gedragslijnen worden uitgezet in de verkavelingsvergunning. Daarbij zal een onderscheid worden gemaakt tussen een openbare en een privéaanvrager.

Die aanbevelingen zullen in twee hoofdstukken worden ingedeeld. Het ene hoofdstuk betreft de stedenbouwkundige inplanting en de algemene principes van het project die in de stedenbouwkundige vergunning zijn opgenomen en het andere hoofdstuk zal een gedetailleerde beschrijving geven van de constructie en haar uitrustingen. Voor de opstelling van de tekst zal met de sectie Plan en Vergunningen van het Departement Stedenbouw worden samengewerkt. De aanbevelingen zijn bedoeld om te worden verspreid en om het publiek te sensibiliseren en ervan te overtuigen om zijn praktijken aan te passen. De aanbevelingen zullen als criterium worden gehanteerd bij de uitreiking van de vergunningen. Het eerste hoofdstuk werd in 2010 afgerond. Aan de tekst van het eerste hoofdstuk wordt nog gewerkt.

Aanvullend op het werk dat op het bestek voor de verkavelingsvergunningen wordt geleverd, lijkt het interessant om te kapitaliseren op de pilootexperimenten die de diensten van de Stad hebben uitgevoerd om een referentiebestek voor de openbare gebouwen van de Stad samen te stellen (cf. Actie 3.1.4). Die kapitalisatie zal meer bepaald steunen op de projecten die door de sectie Architectuur van het Departement Stedenbouw (bouw van de ecologisch verantwoorde pilootcrèche en daarna de passieve kleuterschool) en door de Grondregie (*Kwaliteitshandvest van de nieuwe woningen*, project L'Oréal enz...) werden gerealiseerd. Er zal een werkgroep worden opgericht die zal moeten nadenken over de samenstelling van een typebestek op basis van de proefprojecten op het gebied van de duurzame ontwikkeling en milieuvriendelijke bouwtechnieken.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** beperking van de energieverbruikende praktijken of praktijken die verontreiniging en afval voortbrengen - opwaardering van de goede praktijken / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** verlaging van de energiekosten en, ruimer bekeken, van de milieufactuur / Begunstigden: de Stad en de inwoners
- **Sociaal:** beperking van de risico's van schadelijkheid dankzij de goede praktijken / Begunstigden: de gemeenschap

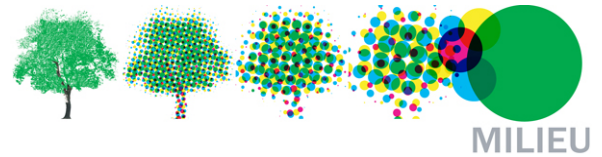
Uitvoering van de actie:

Sturing en partnerships:

Het Departement Stedenbouw in samenwerking met het Departement Handel en Grondregie van de Stadseigendommen

Evaluatie van de actie:

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
Gebrek aan criteria op het gebied van de duurzaamheid in de verkavelingsvergunningen of de nieuwe constructies van de Stad en van de particulieren	Toename van het aantal vergunningen die werden uitgereikt waarin criteria van duurzaamheid zijn opgenomen Begeleiding van de aanvragers voordat de vergunningen worden ingediend	Aantal vergunningen die werden uitgereikt waarin criteria van duurzaamheid zijn opgenomen Aantal projecten die het voorwerp hebben uitgemaakt van een begeleiding
Gebrek aan referentiedocument waarmee de duurzaamheid van de vergunningen kon worden verbeterd	Formulering van aanbevelingen voor duurzame ontwikkeling	Publicatie van een referentiedocument met aanbevelingen op het gebied van de duurzame ontwikkeling

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.02 PRINCIPES VAN HET KWALITEITSHANDVEST VOOR NIEUWE WONINGEN TOEPASSEN

De context, het einddoel en de actie:

De Stad Brussel en het OCMW hebben voor de huidige legislatuur (2012/2018) een nieuw Woningplan opgesteld voor de creatie van 850 extra woningen.

Om ervoor te zorgen dat de constructiewijze van de woningen uiteindelijk geen extra kosten zou meebrengen voor de bewoners of beheerders van het gebouw en zich zou integreren in het omliggende stedelijke weefsel en om technische inhoud te geven aan het concept van duurzame ontwikkeling werd het *Kwaliteitshandvest voor nieuwe woningen* reeds in 2007 goedgekeurd, toen het eerste Woningplan aanvang nam.

Door de constante evolutie van technische en energetische reglementen en gezien de aanpassingen in de lijn moeten liggen van "Brussel Passief 2015", dient het *Kwaliteitshandvest voor nieuwe woningen* te worden geactualiseerd.

Op basis daarvan, geven de Stad en het OCMW de voorkeur aan de bouw van nieuwe woningen die voldoen aan de passiefnorm.

Het handvest mikt op een maximale ecologisch verantwoorde efficiëntie van de nieuwe gebouwen om de energiebalans van de woningen, het verbruik van natuurlijke rijkdommen, de productie van afval, de verontreinigende emissies en iedere andere schadelijke impact voor mens en natuur te beperken. Het handvest streeft daarmee niet alleen ecologische doelstellingen na, maar mikt meer bepaald op een aanzienlijke verlaging van het energieverbruik van iedere bewoner en daardoor de lasten die hij draagt.

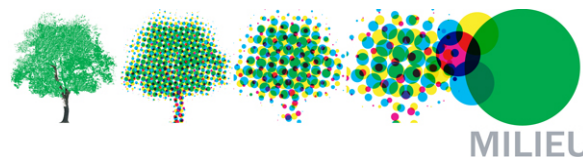
Dit nieuwe Kwaliteitshandvest beoogt dezelfde doelstellingen als het voorgaande (zie fiche 2011), maar gaat hierin nog verder, niet enkel ten aanzien van de eisen van het Gewest met "Brussel Passief 2015", maar ook in de begeleiding hierin van de huurders.

De beoogde doelen:

- *Het performantieniveau K vastgelegd door het Brussels Hoofdstedelijk gewest voorbij steken*
- *Het performantieniveau E vastgelegd door het Brussels Hoofdstedelijk gewest voorbij steken*

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** beperking van praktijken die veel energie verbruiken of sterk verontreinigen en afval voortbrengen / Begunstigden: de gemeenschap

- **Economie:** verlaging van de energiekosten en de lasten / Begunstigden: de huurders
- **Sociaal:** gestructureerde en duurzame methode voor de ruimtelijke ordening - beperking van de risico's op giftigheid / Begunstigden: de gemeenschap

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Eigen middelen en subsidies (cf. Leefmilieu Brussel - BIM)

Sturing en partnerships:

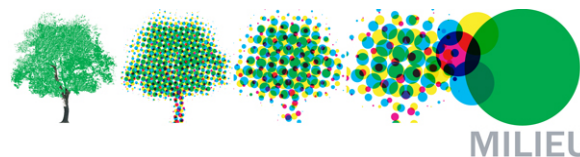
Het Departement Handel en de Grondregie van de Stadseigendommen en het Departement der Werken van het OCMW

Voorziene kalender:

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding	2013	
Uitvoering -	2013	
Eerste evaluatie	2013	

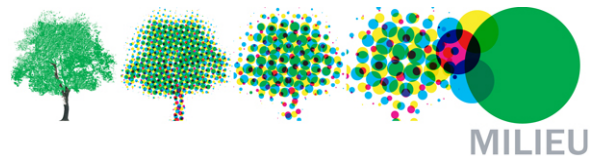
Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Beginsituatie	Indicatoren
Gewestelijke norm voor het performantieniveau voor de isolatie van een woning gelijk of kleiner dan K40	Overschrijden van het performantieniveau K, vastgelegd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal wooneenheden waarvan de isolatieperformantie hoger is dan die van het Handvest voor Kwaliteit ($\leq$ K35)
Gewestelijke norm voor het totale energieverbruik van een woning lager of gelijk aan E80	Overschrijden van het performantieniveau E voor wooneenheden, vastgelegd door het Brussels	Het aantal wooneenheden waarvan het totale energieverbruik lager is dan het

Beginsituatie	Beginsituatie	Indicatoren
	Hoofdstedelijk Gewest	Handvest voor Kwaliteit ($\leq$ E65)

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.03 PRINCIPES VAN HET KWALITEITSHANDVEST VOOR GERENOVEERDE WONINGEN TOEPASSEN

De context, het einddoel en de actie:

Zware renovatieprojecten van woningen kaderen in een renovatieplan zowel voor het openbare patrimonium als voor het privépatrimonium van de Stad en van het OCMW (verlaten gebouwen, onbewoonbare of niet-conforme woningen enz...). Om er zeker van te zijn dat de renovaties ervoor zorgen dat er opnieuw woningen op de markt komen die aan de hoge kwaliteitsnormen voldoen, werd in 2010 een kwaliteitshandvest opgesteld voor renovatieprojecten. Dat handvest was geïnspireerd op en afgeleid van het *Kwaliteitshandvest voor nieuwe woningen* (cf. Actie 3.1.2).

Dit *Kwaliteitshandvest voor gerenoveerde woningen* moedigt een maximale ecologische efficiëntie aan volgens de renovatietypes. Het handvest werd ingevoerd met de bedoeling om de energiebalans van die woningen, het verbruik van natuurlijke rijkdommen, de productie van afval, de uitstoot van verontreinigende stoffen en iedere andere schadelijke impact te beperken, maar ze zorgt er ook voor dat de huurders na de renovatie kunnen besparen op hun energiefacturen. Ieder jaar worden gemiddeld 75 woningen gerenoveerd. Voortaan worden de principes van het handvest maximaal toegepast. Het OCMW probeert daarmee zo dicht mogelijk de normen te benaderen van de Energieprestaties van een gebouw (EPB) die voor nieuwe woningen zijn voorzien, en dat met een maximale beperking van de aanvragen voor afwijkingen.

De beoogde doelstellingen:

- Verminderen van het energetisch verbruik en de productie van afval van de gerenoveerde woonegelegenheden
- Toepassen van het kwaliteitshandvest voor de gerenoveerde woningen

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** beperking van de praktijken die veel energie verbruiken of die verontreinigende stoffen uitstoten en die afval voortbrengen / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** reductie van de energiekosten en de lasten / Begunstigden: de huurders
- **Sociaal:** gestructureerde en duurzame methode voor de ruimtelijke ordening - verbetering van de mogelijkheden voor toegang tot een behoorlijke woning - vermindering van de risico's op giftigheid / Begunstigden: de gemeenschap

Sturing en partnerships:

Het Departement der Werken van het OCMW en het Departement Handel en de Grondregie van de Stadseigendommen in samenwerking met externe studiekantoren

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Indicatoren
Geen enkele woongelegenheden van de Grondregie gerenoveerd volgens de principes van het handvest (2011)	Het toepassen van de principes van het Handvest voor Kwaliteit	Het aantal gerenoveerde wooneenheden volgens de principes van het Handvest voor Kwaliteit
76 woningen OCMW vastgoed gerenoveerd volgens de principes van het Charter (2011)	Stijging van het aantal gerenoveerde woningen volgens de principes van het Charter	Aantal woningen OCMW gerenoveerd volgens de principes van het Charter
32 woningen OCMW gerenoveerd lage energie (2011)	Stijging van het aantal gerenoveerde woningen lage energie	Aantal woningen OCMW gerenoveerd lage energie
Geen enkele woning OCMW gerenoveerd passief (2011)	Stijging van het aantal gerenoveerde passief woningen	Aantal woningen OCMW gerenoveerd passief
2600 m ² woningen OCMW gerenoveerd lage energie (2011)	Stijging van de oppervlakte van de gerenoveerde woningen OCMW lage energie	Oppervlakte van de gerenoveerde woningen OCMW lage energie
0 m ² woningen OCMW gerenoveerd passief (2011)	Stijging van de oppervlakte van de gerenoveerde passiefwoningen OCMW	Oppervlakte van de woningen OCMW gerenoveerd passief

Actiedomein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.04 KWALITEITSHANDVEST VOOR BOUW- EN RENOVATIEPROJECTEN VAN DE STAD VAN BRUSSEL

De context, het einddoel en de actie

De Stad beschikt over een behoorlijk patrimonium van openbare gebouwen en van grondebzit en voorziet ieder jaar om er een aantal grondig te renoveren of om er nieuwe te bouwen.

De stad is, net als alle andere privé- of openbare bouwheren - verplicht om bepaalde reglementaire kwaliteitscriteria te respecteren (toegankelijkheid voor allen, Energieprestaties van gebouwen,...)

Bij bepaalde projecten heeft de Stad reeds haar wil getoond bij de constructie van gebouwen met een voorbeeld functie, dit in het kader van de oproep tot mededinging Brussel Milieu.

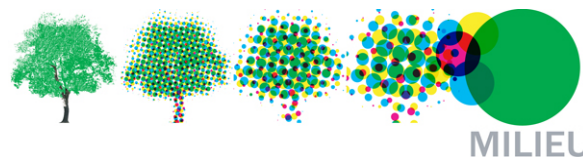
De Stad Brussel wil zeker zijn dat alle bouw- en renovatieprojecten van de Stad beantwoorden aan de hoge kwaliteitsnormen bij duurzame ontwikkeling, zij zal gebruik maken van een kwaliteitshandvest om deze te bekomen.

De kwaliteitshandvest zal het beheer van het project, van de werf en van het gebouw, energie, mobiliteit, natuurontwikkeling, fysieke omgeving, menselijke omgeving, materiaal, water, welzijn, comfort en gezondheid* aansnijden en zal zich op de fiches van het Agenda 21 die een link met deze thema's hebben baseren.

Het Kwaliteitshandvest zal de volgende implicaties hebben:

- De definitie van de hoge kwaliteitsniveaus van duurzame ontwikkeling
- De definitie van een transversaal werkproces die een gemeenschappelijke werkmethode zal verzekeren, evenals het feit dat de criteria van duurzame ontwikkeling in de projecten opgenomen zullen worden vanaf het ontwerp (planning, definitie van het programma, selectie van de inschrijvers, ontwerp, uitvoering, onderhoud, verbouwing en hergebruik) tot de afbraak en de afvalbehandeling (hergebruik, recycleren,...)
- Het opmaken van een inventaris van de behoeftes van de verschillende departementen van de Stad, van de stand van zaken en van het potentieel van de gebouwen en het grondbezit van de Stad
- Het opstellen van een gegevensbank

Er zal een werkgroep worden samengesteld bestaande uitvertegenwoordigers van alle betrokken departementen, die de inhoud van het handvest zal formuleren en zal bestaan uit een richtinggevende alsook een technische raad... De bedoeling is om dit handvest door het College van Burgemeester en Schepenen te laten goedkeuren, zodat het systematisch bij alle

bestekken voor overheidsopdrachten van werken en diensten (bouw en renovatie van openbare gebouwen en ruimtes) wordt gevoegd.

De Stad zal zich daarbij kunnen laten bijstaan door externe gespecialiseerde bureaus voor de voltooiing van die nieuwe bepalingen.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling

- **Governance** : samenstellen van werkinstrumenten en van hulpmiddelen voor het beheer van het patrimonium van gebouwen en van grondbezit, samenstelling van een kwalitatieve patrimonium van functionele, performante en duurzame openbare gebouwen en ruimtes / Begunstigden: de gemeenschap
- **Milieu**: het milieueffect van de projecten beperken/ Begunstigden: de gemeenschap
- **Sociaal**: verbetering van de gezondheid , het comfort en de levensvoorwaarden van de burgers / Begunstigden: de gebruikers van de openbare gebouwen en ruimtes
- **Economie**: verlaging van de kosten die verbonden zijn aan de beschadiging van de gebouwen, het leefmilieu en de gezondheid en aan het gebruik van de gebouwen/ Begunstigden: de gemeenschap

Uitvoering van de actie

Middelen :

Transversale werkgroep - externe kennis

Leider en partnerships :

Het Departement Stedenbouw in samenwerking met alle betreffende departementen (Wegeniswerken, Grondregie van de Stadseigendommen, Openbaar Onderwijs, Cultuur, Jeugd, Ontspanning en Sport)

Frequentie van de besturingsvergaderingen: twee keer per maand

Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding		

<ul style="list-style-type: none"> - Aanduiding van de werkgroepsleden - Groepswerk verenigen - Transversaal werkproces bepalen - Een inventaris opmaken van de behoeftes van de verschillende departementen van de Stad - De stand van zaken van de gebouwen en grondbezit van de Stad opmaken - Een inventaris opmaken van het potentieel van de gebouwen en het grondbezit van de Stad - Een referentiesysteem bepalen - Pilotoproject bepalen via thema's (COPIL) 	Oktober 2014	Doorlopend	
	Mei 2016	Januari 2017	
	Mei 2017	Okt. 2017	
	Mei 2017	Okt. 2017	
	Mei 2017	Okt. 2017	
	Mei 2017	Okt. 2017	
	Mei 2017	Okt. 2017	
Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> - Het opstellen van de kwaliteitshandvest - Goedkeuring van de kwaliteitshandvest en van de werkmethode door het College van de burgemeester en Schepen - Projecten ontwerpen die de kwaliteitshandvest aannemen - Update van de kwaliteitshandvest 	Nov. 2016 Dec. 2017 Februari 2018 Doorlopend	Dec. 2017 Doorlopend
Eerste evaluatie	2015		

Evaluatie van de actie:

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
**Gebrek aan een transversale overweging van de kwaliteitshandvest	een transversale overweging van de kwaliteitshandvest aansporen via een werkgroep	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal vergaderingen van de werkgroep - aantal diensten betrokken of geraadpleegd tijdens de

		<p>vergaderingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - opkomst van de betrokken diensten
<p>Geen <i>Kwaliteitshandvest voor de bouw- en renovatieprojecten van de openbare gebouwen en ruimtes van de Stad</i> en geen gemeenschappelijke werkmethode</p>	<p>Opstellen van het <i>Kwaliteitshandvest voor bouw- en renovatieprojecten van de openbare gebouwen en ruimtes van de Stad</i> en de soorten lastenkohieren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Het bepalen van een referentieel die de hoge kwaliteitsniveaus van duurzame ontwikkeling verduidelijkt - Het bepalen van een transversaal werkproces die een gemeenschappelijke werkmethode zal verzekeren, evenals het feit dat de criteria van duurzame ontwikkeling in de projecten opgenomen zullen worden - Inventaris van de behoeftes van de verschillende departementen van de Stad opgemaakt Stand van zaken van de gebouwen en het grondbezit van de Stad opgemaakt Inventaris van het potentieel van de gebouwen en het grondbezit van de Stad opgemaakt - Kwaliteitshandvest opgesteld

*Deze thema's komen overeen met de thema's van de Gids Duurzame gebouwen van Brussel Leefmilieu.

**Indicator in percentage van het uitgevoerde doelstelling uitgedrukt – 100% = indicator vervoledigd

Actiedomein : Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.05 DE DAKEN EN GEVELS VAN DE OPENBARE GEBOUWEN IN EEN STEDELIJK MILIEU OPWAARDEREN DOOR BEGROEIING

De context, het einddoel en de actie

Groene oppervlakten in het stadscentrum zijn beperkt omwille van de dichtheid van de bebouwing en de noodzaak om nieuwe woningen te bouwen. Deze ontwikkeling zorgt er ook voor dat de bodem minder doordringbaar wordt voor het water, terwijl er minstens een waterdoordringbaarheid van 50 % van de bebouwde oppervlakte moet worden gehaald. De Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV) bepaalt dat ontoegankelijke platte daken met een oppervlakte van meer dan 100 m², als begroeide daken moeten worden ingericht (Titel 1, artikel 13). Dit soort daken houdt niet alleen het regenwater tegen (vertraging en vermindering van het volume regenwater dat uiteindelijk in de openbare riolering terecht komt), maar biedt nog meer voordelen: regeling van de vochtigheid en het warmteverlies of warmtewinst van de gebouwen, vermindering van de gereflecteerde warmte, verbetering van de luchtkwaliteit, versterking van de biodiversiteit, de continuïteit van de ecologische gangen/groen netwerk, productie van lokale waren (groentetuin) enz.

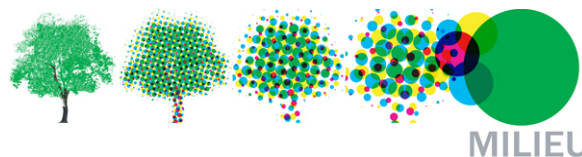
Tegenwoordig begunstigen sommige projecten daken met een zwakke helling of met onderverdelingen opdat ze aan de verplichting van begroeiing kunnen ontwijken. De oorzaken hiervan kunnen verschillen:

- meerkosten;
- de verplichting van het jaarlijks onderhoud;
- de nodige voorzorgsmaatregelen om tegelijkertijd het gebruik van een regenwaterput toe te staan;
- de nodige voorzorgsmaatregelen om infiltratie in het dak-complex te vermijden.

Voor hun gebouwen, zullen de Stad, de Grondregie en het OCMW het uitvoeren van begroeide daken in hun projecten begunstigen zonder rekening te houden met de minimale oppervlakte die door het GSV bepaalt wordt en door de hierboven vermelde problemen op te lossen.

Zo zal vervolgens elk plat dak systematisch begroeid worden indien de technische voorwaarden volstaan.

De stad zal eveneens de uitvoering van begroeide gevels (planten die vanuit de grond of bloembakken groeien) begunstigen ,aangezien deze dezelfde voordelen aanbiedt, en het inrichten van openingen, holten, uitsteeksels, hoeken enz. in de gevels en daken om de fauna schuil- of nestelgelegenheid te bieden.

De Stad zal zich voor het uitwerken van deze nieuwe milieu- en sociale clausules, laten bijstaan door externe bijzondere bronnen.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling

- **Governance** : beheer van de daken van de stad – beheer van de begroeiing van de daken en gevels van de openbare gebouwen - onderhoudsbeheer/ Begunstigden : de gemeenschap
- **Milieu**: het regenwaterbeheer - waterdoordringbaarheid van de bodem - warmte- en geluidsisolatie - verbetering van de luchtkwaliteit - versterking van de biodiversiteit / Begunstigden: de gemeenschap
- **Sociaal**: aanwezigheid van groenaanplantingen en natuur, die een gunstige invloed heeft op de esthetische kwaliteiten van de gebouwen en de binnenplaats van de huizenblokken en op het welzijnsgevoel / Begunstigden: de inwoners en de burens van de gebouwen
- **Economie**: verlenging van de levensduur van het dak - verlaging van de onderhouds- en regelmatige herstelkosten van een traditioneel dak - verlaging van de energiekosten (verwarming of airconditioning) van het gebouw / Begunstigden: de eigenaars en de inwoners van de gebouwen

Uitvoering van de actie

Middelen :

Haalbaarheidsstudie en investeringsbudgetten in functie van de oppervlakte van het dak en/of de gevel, het type techniek dat daarbij wordt toegepast en het draagvermogen van de structurele elementen

Leider en partnerships :

Het Departement en de Grondregie van de Stadseigendommen, het Departement Stedenbouw (Sectie Architectuur, Onderhoud en Bouwwerken), het Departement Wegeniswerken (Groene Ruimten) en het Departement der Werken van het OCMW

Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding <ul style="list-style-type: none"> - Analyse van de problemen die de Stad ontmoet ten opzicht van de uitvoering van begroeide daken - Bepaling van de criteria die toestaan om de aangepaste opwaardering van een dak te kunnen	Februari 2016	Mei 2017

bepalen in functie van de stedelijke omgeving	Februari 2016	Mei 2017
<p>Uitvoering</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bepaling van de referenten - Opstellen van type lastenboek en details - Opstellen van de checklist - Opstellen van een bestek die de voorschriften voor een aangepast uitvoering van begroeide daken en gevels bepaalt - Uitvoering van begroeide daken en gevels - Onderhoud van begroeide daken en gevels 	<p>Dec 2016</p> <p>Dec 2016</p> <p>Juni 2017</p> <p>September 2017</p> <p>Doorlopend</p> <p>Tweejaarlijks</p>	<p>September 2017</p> <p>September 2017</p> <p>Doorlopend</p> <p>Doorlopend</p> <p>Doorlopend</p>
Eerste evaluatie	Januari 2017	

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Indicatoren
4 gebouwen van de Grondregie met een groen dak (2011)	Toename van het aantal groene daken (6 in 2012)	Aantal groene daken
OCMW: 5 gebouwde groendagen in 2011	Verhoging van het aantal groendaken, gebouwd in 2013	Aantal groene daken
665 m ² extra groene daken op de gebouwen van het OCMW in 2011	Toename van de totale oppervlakte in 2012	Totale oppervlakte in m ² op het volledige park van het OCMW
Gebrek aan voorschriften voor lastenboeken en type details die de samenstelling van de begroeide dak- en gevelcomplex vastleggen	Een aangepaste uitvoering van de begroeide dak- en gevelcomplex verzekeren	<p>Aanduiding van een referent "begroeide dak en gevel" voor de Stad, de Grondregie en het OCMW.</p> <p>Voorschriften voor type lastenboeken, details en nadere gegevens betreffend de</p>

		<p>plantensoorten, inbegrepen de plantensoorten te vermijden, opgemaakt door de referenten</p> <p>Checklist opgemaakt door de referenten om de voorschriften van de lastenboeken na te gaan</p> <p>Aantal lastenboeken die aan de checklist beantwoorden en die de type voorschriften en details overnemen</p>
2 openbare gebouwen van de Stad met begroeide dak (2011)	Toename van het aantal begroeide daken (3 in 2012)	<p>Aantal extensieve groene daken</p> <p>Aantal intensieve groene daken</p> <p>Aantal groentetuinen</p> <p>Aantal onbegroeide nieuwe daken</p> <p>Aantal onbegroeide herstelde daken</p>
200 m ² begroeide daken op de openbare gebouwen van de Stad	Toename van de totale oppervlakte (750 m ² in 2012)	<p>Totale oppervlakte extensieve groene daken in m² op het volledige park</p> <p>Totale oppervlakte intensieve groene daken in m² op het volledige park</p> <p>Totale oppervlakte intensieve groentetuinen in m² op het volledige park</p> <p>Totale oppervlakte daken in m² op het volledige park</p>
Gebrek aan onderhoud van de begroeide daken en gevels.	Het toegankelijker maken van het beheer voor het onderhoud van de begroeide daken en gevels.	<p>Opmaak van staten van de maatschappijen met een selectie van de kwaliteitscriteria door de referenten.</p> <p>Uitgeven van de een opdrachtbericht met de</p>

		<p>sociale- en technische criteria.</p> <p>Voorselecteren van de onderhoudsmaatschappijen.</p> <p>Aantal onderhoudsbeurten van begroeide daken.</p> <p>Aantal onderhoudsbeurten van begroeide gevels</p>
<i>Begroeide gevels</i>		
Geen enkele groene gevel bij de gebouwen van het OCMW in 2011	Toename van het aantal groene gevels (5 gebouwen in 2012)	Aantal gebouwen met groene gevels
0 m ² groene gevels bij de gebouwen van het OCMW in 2011	Toename van de totale oppervlakte (± 1.500 m ² in 2012)	Totale oppervlakte in m ² op het volledige park
1 begroeide gevel bij de gebouwen van de Stad	Toename van het aantal begroeide gevels	<p>Aantal gebouwen met begroeide gevels verwezenlijkt door het aanbrengen van een groen bedekking rechtstreeks op de gevel (klimplanten)</p> <p>Aantal gebouwen met begroeide gevels verwezenlijkt door het aanbrengen van een gescheiden groeigordijn</p> <p>Aantal nieuwe gebouwen zonder begroeide gevels</p>
O gevel met voorzieningen in de gevels om de fauna schuil- of nestelgelegenheid te bieden	Toename van het aantal begroeide gevels met bijzondere voorzieningen	Aantal gevels met openingen, holten, uitsteeksels, hoeken enz.

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.06 THERMISCHE ISOLATIE VAN GEBOUWEN VERBETEREN

De context, het einddoel en de actie:

Voor nieuwbouwprojecten voorziet het *Kwaliteitshandvest voor nieuwe woningen* een energieprestatieniveau van K30 (cf. Actie 3.1.02). Voor het bestaande patrimonium gebruikt of ontwikkelt de Grondregie verschillende hulpmiddelen waarmee de thermische bruggen en alle andere bronnen van verlies kunnen worden voorkomen.

Zo werd enkele jaren geleden een energieboekhouding ingevoerd waarmee het maandelijks verbruik kon worden opgevolgd van de tien grootste wooncomplexen, die allemaal samen meer dan 60 % van het patrimonium van de Regie – of 85.000 m² - vertegenwoordigen. Dit hulpmiddel laat de Grondregie toe om tussenbeide te komen wanneer er anomalieën worden vastgesteld – bijvoorbeeld door de regeling aan te passen, de stookketels te vervangen, wijzingen aan het omhulsel van het gebouw aan te brengen of de temperatuur van de gemeenschappelijke ruimten aan te passen. Daarnaast werd de gewestelijke luchtthermografie toegepast om de prestaties onder de daken te vergelijken.

De beoogde doelstellingen:

- Het verbeteren van het niveau van thermische isolatie van de gebouwen
- Verhogen van het comfort van de bezetters
- Het verminderen van de uitstoot van CO₂

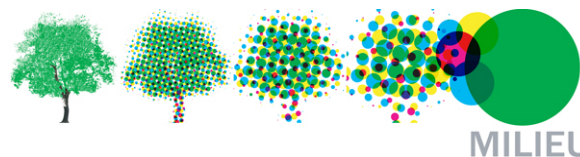
Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** verlaging van het primaire energieverbruik - verlaging van de vervuulende emissies / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** verlaging van de energiekosten en hulp bij de planning van energiebesparende werken / Begunstigden: de Grondregie, het OCMW en hun huurders
- **Governance:** invoering van instrumenten voor evaluatie / Begunstigden: de Grondregie en het OCMW

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Hulpmiddelen voor de opvolging van het verbruik - luchtthermografisch hulpmiddel - thermografische camera

Sturing en partnerships:

Het Departement Handel en de Grondregie van de Stadseigendommen in partnership met Leefmilieu Brussel - BIM

Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding		
Uitvoering -		
Eerste evaluatie		

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Indicatoren
OCMW: genormaliseerde verbruikswaarden voor ieder van de 7 grote complexen: 13.259.594,6 kWh (2011)	Toename van het aantal tussenkomsten met het oog op betere energieprestaties van de gebouwen	Genormaliseerde verbruikswaarden in kWh voor ieder van de grote complexen en conclusies
Grondregie: genormaliseerde verbruikswaarden voor ieder van de grote complexen: 15.661.375 kWh (2011)		

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.07 VERLUCHTING MET DUBBELE STROMING AANBEVELEN

Actie, doelstellingen en context:

De verluchting van de woningen vervult drie functies: toevoer van verse lucht, afvoer van verontreinigende stoffen en afvoer van vocht. Hiervoor beveelt het OCMW het gebruik van een mechanisch systeem aan, de dubbele stroming.

Dit systeem biedt niet alleen een doeltreffende afvoer van het vocht en voorkomt daarmee de aanwezigheid van schimmel in de lokalen, maar laat ook toe om de verse lucht vooraf op te warmen of af te koelen. Voor die laatste functie wordt gebruik gemaakt van een warmtewisselaar die in de leidingen is geïntegreerd of van een Canadese put.

Het hoofddoel van deze actie is het installeren van mechanische ventilatiesystemen met warmtewisselaar

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** lager verbruik van primaire energie door de automatische en doorlopende verluchting - recuperatie van 50 tot 70 % van de calorieën afkomstig van de afgevoerde gebruikte lucht - vermindering van de CO₂-uitstoot / Begunstigden: de gemeenschap
- **Sociaal:** beperking van de gezondheidsproblemen ten gevolge van de afwezigheid van voldoende verluchting / Begunstigden: de huurders van het OCMW
- **Economie:** verlaging van de energiekosten - verlaging van de kosten voor de renovatie van woningen die door vocht zijn beschadigd / Begunstigden: de huurders het OCMW

Uitvoering van de actie:

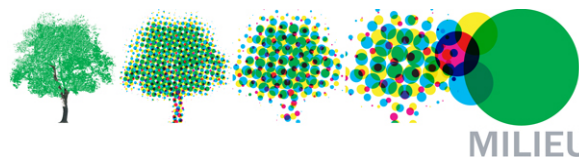
Middelen:

Variabel budget afhankelijk van de projecten

Sturing en partnerships:

Het Departement Handel en de Grondregie van de Stadseigendommen en het Departement der Werken van het OCMW

Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Voorbereiding	2009	
Uitvoering -	2009	
Eerste evaluatie	2009	

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Beoogde resultaten	Indicatoren
OCMW: 10 gebouwen met een mechanisch verluchtingssysteem met dubbele stroming in 2011	OCMW: Toename van het aantal gebouwen met een mechanisch verluchtingssysteem met dubbele stroming (+13)	Nombre de bâtiments munis d'une Aantal gebouwen met een mechanisch verluchtingssysteem met dubbele stroming bij het OCMW

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.08 WONEN BOVEN HANDELSZAKEN

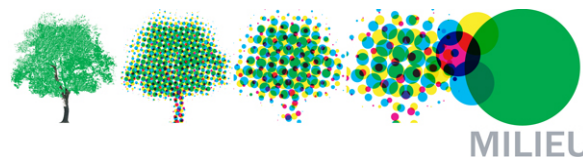
De context, het einddoel en de actie:

De uittocht van de Brusselaars naar de rand in de jaren 1970-1980 heeft nefaste gevolgen gehad voor de Stad. Een voorbeeld daarvan is het feit dat er steeds minder mensen op de verdiepingen boven winkels wonen. Sinds 2001 levert de Stad de nodige inspanningen in een poging om die woningen opnieuw te laten bewonen en om de oplossingen te diversifiëren die aan de rechthebbenden (eigenaars, beheerders, huurders) worden aangeboden. Met deze actie konden in 2006 al 250 woningen worden gecreëerd. In 2009 werden 110 extra woningen gerenoveerd. In 2010 waren het er nog 98 bij. Die renovatieprojecten kunnen worden uitgevoerd in partnership met de overheid – en dan meer bepaald via de Sociale Verhuurkantoren (SVK), die in dat geval het beheer van de renovatiewerkzaamheden en het beheer van de gerenoveerde woningen op zich nemen, en intussen een doorlopende huurwaarborg verzekeren. Intussen werden al 28 woningen gecreëerd in partnership met een SVK. Deze actie kadert in het herwaarderingsbeleid van de Stad en wordt in de volgende richtingen uitgewerkt:

- Het probleem van de creatie van gescheiden toegangen oplossen: stimuleren en controleren van projecten met gescheiden toegangen naar de verdiepingen. Informatie voor eigenaren en aanvragen opvolgen voor premies voor het creëren van een gescheiden toegangen.
- De bevordering van partnerships, en dan in het bijzonder met de sociale instellingen: de samenwerking met de Sociale Verhuurkantoren zal worden voortgezet. Zij zullen dan ook adressen ontvangen van gebouwen die eventueel door een van die kantoren zou kunnen worden beheerd. Daarbij wordt telkens – in functie van diverse casestudies – het meest aangewezen partnership gekozen (al dan niet overname van de investering, duur van het huurcontract enz...).
- Oplossing van de problematiek van de enkele commerciële huurovereenkomsten en de bestemming van de verdiepingen. De moeilijkheid om de bestemming van de verdiepingen te bewijzen en de mogelijkheid om van de belasting af te wijken in geval van enkele commerciële huurovereenkomsten beperken de acties van de administratie. Het departement Stedenbouw en het Departement Financiën werken samen om een gemeenschappelijk antwoord op het probleem te ontwikkelen.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** toename van de capaciteit van de stad door het feit dat er opnieuw woningen op de vastgoedmarkt worden gebracht - vermindering van het aantal verplaatsingen met gemotoriseerde voertuigen - sanering van ongezonde toestanden (verrotting, huiszwam) / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** activering van een privé-dynamiek op de vastgoedmarkt - onderhoud en opwaardering van de gebouwen - behoud van het gemengde stads-karakter - creatie van een meerwaarde in de dichtbevolkte stad / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de stad
- **Sociaal:** behoud van relatief betaalbare woningen dankzij de Sociale Verhuurkantoren - nieuw evenwicht tussen het aanbod en de vraag op de markt van de woningen - strijd tegen het exclusiever worden van een wijk - maatschappelijk gemengd karakter - bijdrage aan de animatie van de openbare ruimten / Begunstigden: de inwoners van de stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

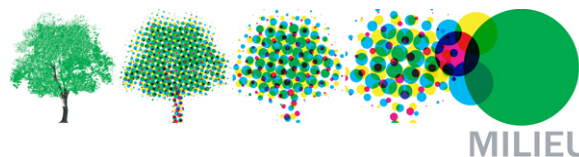
Medewerkers Cel Strategie van Ontwikkeling en specifiek budget van het Departement Stedenbouw voor de premies voor het voorzien van gescheiden toegangen

Sturing en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Strategie van Ontwikkeling, Cel Toelatingen – Controle, Cel Historisch Erfgoed) in samenwerking met Departement Financiën, de grond regie, de instellingen voor sociale woningen (SVK, Project X, enz.) en Atrium

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	indicatoren
471 gebouwen met leegstaande verdiepingen op het grondgebied van de stad in 2010 129 gerenoveerde gebouwen met 458 woningen tussen 2001 en 2010	Vermindering van het aantal gebouwen met leegstaande verdiepingen	Aantal gerenoveerde woningen Aantal gebouwen met leegstaande verdiepingen
28 woningen gecreëerd in partnership met de Sociale	Toename van het aantal partnerships met de Sociale	Aantal woningen die werden gerenoveerd en door de Sociale

Verhuurkantoren (2009)	Verhuurkantoren	Verhuurkantoren worden beheerd
Invoering van een premiereglement voor gescheiden toegangen en instructie van de premieaanvragen	Monitoring en vermeerdering van aanvragen	Aantal toegekende premies
'UNESCO'-zone': 200 gebouwen zonder gescheiden toegang	Toename van het aantal gescheiden toegangen	Aantal (opnieuw) gecreëerde gescheiden ingangen

Actiedomein : Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.09 STRATEGIE IN DE STRIJD TEGEN LEEGSTAANDE GEBOUWEN, SITES EN BRAAKLIGGENDE TERREINEN VERSTERKEN

De context, het einddoel en de actie:

De Stad heeft zich sinds 1995 als eerste doelstelling gesteld om de stad te herwaarderen.

Een van de prioriteiten van dit team is de strijd tegen de leegstand. De concentratie van verlaten gebouwen, sites en terreinen die zo kenmerkend was voor Brussel in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw, had een negatieve invloed op het levenskader en de stadsdynamiek en op het patrimonium en de diversiteit van de functies.

De resolutie van deze problematiek werd toevertrouwd aan de inter-departementale coördinatie voor de strijd tegen de stadskankers van de Stad Brussel dewelke op initiatief van de Afvaardiging voor de Ontwikkeling van de Stad, tussen januari 1999 en 2006 de verschillende diensten die zich met deze materie werkten verenigde, teneinde de meest geschikte maatregelen te bepalen dewelke dienden te worden toegepast. Sinds 2015 wordt deze coördinatie voorgesteld onder de vorm van een informatica toepassing. Een inter-departementale gegevensbank verbonden met een geografisch informatiesysteem (CityGis), dat gedeeld wordt met de cel ontwikkelingsstrategieën, de cel controle/openbare veiligheid van het departement Stedenbouw en de cel Innen van belastingen van het departement Financien laat toe om de situatie inzake verlaten een leegstaande woningen te evalueren om zo gerichte actie te kunnen ondernemen en de bewoonbaarheid te bevorderen.

Deze laat toe om de verschillende acties te richten, met het oog op de voortzetting van het coördinatiewerk en een oplossing af te dwingen voor de onbesliste gevallen, via een doorgevoerde activering van de recentelijk nieuwe of aangepaste, aangewende toepassingen.

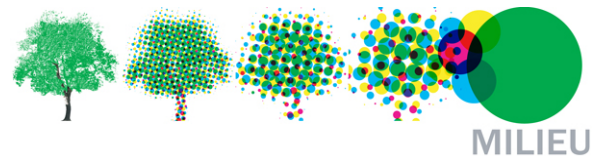
Deze toepassing, hieronder beschreven, worden permanent doorgelicht in het vooruitzicht van hun aanpassing.

I. Aansporende maatregelen

1. Raad en begeleiding

Talrijke proactieve stappen werden ondernomen ten aanzien van de verschillende tenoren : eigenaars, huurders, investeerders, immobiliënagenten met het oog op een rehabilitatie van de verlaten goeden ten aanzien van de voornoemde doelstellingen :

- telefonische contacten, briefwisseling, bezoeken ter plaatse en vergaderingen met het geheel van de betrokken tenoren ;

- raad geven in het kader van de uitwerking van de renovatieprojecten ;
- raad geven in het kader van projecten met een tijdelijke bezetting ;
- raadplegen van externe specialisten (vb.: Centre urbain, ..) en soortgelijke verenigingen bij de vergaderingen.
- doorsturen van de eigenaars naar de verschillende openbare diensten en betrokken instellingen. (Atrium, ..).

2. Aannemen van een reglement dat een premie toekent voor de aanmaak van een aparte toegang bij woningen gelegen boven een handelszaak

Het ontbreken van een afzonderlijke ingang is een rem, want het verwezenlijken van deze toegang vraagt een investering, werken en een schikking die gevonden moet worden met de uitbater van de handelszaak. Het is daarom dat een premie voor de aanmaak van een gescheiden toegang tot de woning een kleine aanmoediging is voor de eigenaars en de handelaars die wensen deze werken uit te voeren om de woningen toegankelijker en woonbaar te maken.

II. Dwingende maatregelen (juridische acties)

1. Belasting

cf. Actie 1.5.2.

2. Opschortende milieu-acties (geklasseerde goeden, project voor een mogelijke uitbreiding naar niet-geklasseerde gebouwen - 2017).

De opschortende milieu-actie laat aan de Stad en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest toe om in verwijzing het Gerecht in 1ste instantie aan te spreken, met als doel een eind te stellen aan de overtreding van de artikels 214, 231 en 232 van het BWRO waarbij de eigenaars verplicht worden hun

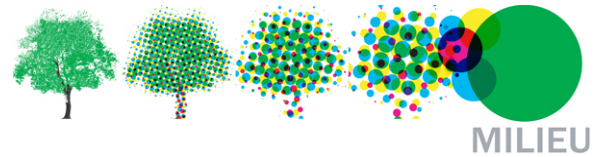
eigendom in goede staat te houden. Ze beoogt een eind te stellen aan de verloedering van de eigendommen en legt een renovatie ervan op.

3. Opschortende acties steunend op de wooncode

Een wijziging van de Brusselse woonwetboek, van toepassing sinds januari 2010, laat de Stad toe juridische acties te ondernemen ten aanzien van een eigenaar, via een versnelde procedure, in het vooruitzicht deze te dwingen een eind te stellen aan de leegstand van zijn goed. Deze bevat ook de mogelijkheid om de noodzakelijke werken voor het bewoonbaar maken van zijn goed, te eisen.

4. Verwerven van een woning in het kader van een zone onderworpen aan het recht van voorkoop.

Het recht van voorkoop is een maatregel die een grondbeginsel geeft aan de openbare overheid door hen de machtiging te geven bevoorrechte koper te zijn in geval van overdracht

van goeden gelegen binnen een zone. Ze laat eveneens onteigeningen toe voor algemeen nut.

De Stad heeft één ervan in toepassing gebracht, voorzien onder de titel VII van de Brussels wetboek voor ruimtelijke ordening - BWRO (artikels 258 tot 274) : een zone met recht op voorkoop werd door voorgesteld de Stad en aangenomen door het Gewest in 2005 (aangenomen in 2006). Het betrof toe een piloot-ervaring, 1ste zone aangenomen binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De zone is geldig voor een termijn van 7 jaar (-2013). De zone nam 2 wijken, gelegen in de nabijheid van de Grote Markt, in beslag en betrof in totaal 90 woningen. Als gevolg van de vervaldatum, werd een nieuw besluit aangevraagd met een perimeter met voorkooprecht gelijk aan de gehele Unescozone waarvoor de procedure nu loopt bij de Gewestelijke Coördinatie. De zone werd vergroot en komt overeen met de bufferzone van de Grote Markt. In de praktijk wordt elke verkoop aan de Stad gemeld (voorkoop machtiging), waarbij deze een termijn van twee maanden heeft om zich hierover uit te spreken en eventueel het gebouw te verwerven.

5. Onteigeningen

In toepassing van het uitvoerend besluit van 19 juli van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, beschikt de Stad over de mogelijkheid om gewestelijke toelagen te bekomen voor het verwerven de verlaten gebouwen in het vooruitzicht deze te renoveren en ze voornamelijk als woningen toe te wijzen. Daarenboven is de onteigening voor algemeen nut toegelaten in het kader van de zone onderhevig aan het recht op voorkoop.

6. Openbaar beheerrecht

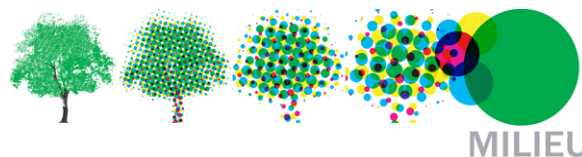
In toepassing van het Brussels woonwetboek (gecoördineerde tekst van 27.06.2014) mag de Stad Brussel aan de houder van een voornamelijk daadwerkelijk recht over een onbewoonde woning zijn goed te beheren met het oog op de verhuring ervan, desgevallend, na de vereiste werken te hebben uitgevoerd om het geschikt te maken inzake veiligheid, gezondheid en uitrusting.

7. Andere middelen :

Aanmaken, opzoeken en toepassen van andere actiewerkwijzen in functie van de mogelijkheden (opvolging van de stedenbouwkundige vergunningen na overtreding, met opleg van bankgaranties, enz ..).

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Governance** : hoeden van een gemeenschappelijk actieplan door de verschillende departementen / Begunstigden : de gemeenschap.

- **Milieu:** opnieuw aanbieden van vastgoed op de vastgoedmarkt - sanering van ongezonde toestanden (verrotting, huiszwam) - opwaardering van het patrimonium / Begunstigden: de gemeenschap.
- **Sociaal:** veiligheid van de omliggende wijk - bijdrage tot de animatie van de openbare ruimten / Begunstigden: de inwoners, de gebruikers en de handelaars.
- **Economie:** activering van een dynamiek op de privé vastgoedmarkt - behoud van het gemengde karakter van de functies - creatie van een meerwaarde in de stad / Begunstigden: de inwoners en de gemeenschap.

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Medewerkers Cel Strategie van Ontwikkeling, medewerkers partners diensten

Leider en partnerships :

Het Departement Stedenbouw (Cel Strategie van Ontwikkeling, Cel Toelatingen – Controle, Cel Historisch Erfgoed) in partnership met de Cel Wijkcontracten, de andere betrokken departementen (Handel en Grondregie van de Stadseigendommen, Financiën) en Gewest (Cel Leegstaande Woningen)

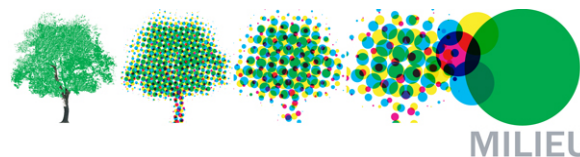
Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding		
Uitvoering - menselijke middelen om doorlopend de databank en de opvolging van de acties te updaten		
Eerste evaluatie		doorlopend

Evaluatie van de actie

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
---------------	----------------	-------------

<p>Aanwezigheid van leegstaande vastgoed op het grondgebied van de Stad (311 gebouwen in 2008)</p>	<p>Wegwerken van leegstaande vastgoed</p>	<p>Aantal leegstaande gebouwen</p> <p>Aantal leegstaande en verwaarloosde gebouwen</p> <p>Aantal leegstaande terreinen</p> <p>Aantal leegstaande en verwaarloosde terreinen</p> <p>Aantal goederen waarvoor een bouwvergunningprocedure loopt</p> <p>Aantal goederen te koop of te huur</p> <p>Aantal goederen in werf</p>
<p>Uitvoering van acties om het aantal leegstaande goederen weg te werken</p>	<p>Toename van het aantal uitgevoerde acties</p>	<p>Aantal toegekende premies voor een gescheiden toegang tot de verdiepingen boven handels</p> <p>Aantal tijdelijke bezettingen</p> <p>Aantal partnerships</p> <p>Aantal rechtvaarderingen</p>

Actiedomein : Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.10 OPVOLGING VAN NIEUWE GEBOUWEN

De context, het einddoel en de actie:

In het kader van duurzame bouwpolitiek, heeft de Stad verschillende gebouwen gebouwd met een voorbeeldfunctie zoals bijvoorbeeld de kleuterschool Emile Bockstael, de baden van Laken en de kinderkribbe Hectoliter en andere ..

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Governance** : / Begunstigden :
- **Milieu**: milieuvriendelijke keuze van materialen - ecologische producten en technieken - aanzienlijke beperking van het verbruik van natuurlijke rijkdommen (water en gas) - beperking van de uitstoot van broeikasgassen - maximale beperking van de hoeveelheid en de schadelijkheid van het afval / Begunstigden: de gemeenschap
- **Sociaal**: aandacht voor de gezondheid van de gebruiker - herwaardering van de wijk en herbevestiging van de identiteit ervan - sensibilisering van de kinderen en hun gezin / Begunstigden: de gebruikers van de school en de wijkbewoners
- **Economie**: tijdwinst op de werf en vermindering van de hinder ten gevolge van de werf door het gebruik van een geprefabriceerde structuur van massief hout / Begunstigden: de Stad en de wijkbewoners

Uitvoering van de actie:

Leider en partnerships :

Het departement Stedenbouw sectie Bouwkunst en de cel Energie.

Frequentie van de besturingsvergaderingen

Jaarlijkse vergadering bij het ontvangen van het onderzoek inzake de voldoening en de opvolging van het verbruik.

Sturing :

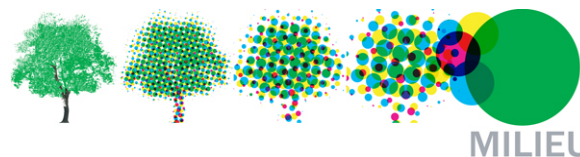
Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding	Mei 2016	Okt 2016
- Verwezenlijken van een identiteitssteekkaart voor de nieuwe gebouwen. - Opmaken van formulier voor het onderzoek inzake voldoening en samenwerking met de verschillende diensten van de Stad.	Mei 2016	Okt 2016

Uitvoering - Jaarlijks opvolging van gebouwen	2015	Doorlopend
Eerste evaluatie	2015	

Evaluatie van de actie

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
Jaarlijks 1 gebouw opgevolgd : Passieve school Emiel Bockstael	Verhogen van het aantal jaarlijks geëvalueerde gebouwen	Vraag op jaarbasis voor verwarming (kWh/m ² /jaar) Globale vraag op jaarbasis voor energie (kWh/m ² /jaar) Aantal verwezenlijkte identiteitsfiches Aantal ontvangen onderzoeken inzake voldoening

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.11 DUURZAAM GLOBAAL STRATEGISCH DENKPROCES VOEREN IN NEDER-OVER-HEEMBEEK

De context, het einddoel en de actie:

In het kader van het 'Plan 1.000 woningen' van de Stad en van het OCMW van Brussel zullen bepaalde zones waar de grondreserves van de Stad bijzonder geconcentreerd zijn, de komende jaren grondig verstedelijken. Het Departement Stedenbouw bekijkt transversaal een mogelijke strategie en zoekt voor ieder geïdentificeerd werkthema (huisvesting, mobiliteit, groene ruimten, patrimonium afval enz...) mogelijkheden voor Neder-Over-Heembeek (NOH).

Alle geformuleerde vragen worden omgezet in aanbevelingen voor duurzame ontwikkeling (cf. Actie 3.1.04) en kunnen bij de aanvragen voor vergunningen worden toegevoegd met het oog op de ontwikkeling van hoogwaardige en coherente projecten, zodat het karakter van de plaats niet wordt aangetast. Die aanbevelingen bieden ook de mogelijkheid om alle betrokken partijen te sensibiliseren voor een globale strategie op het gebied van de duurzame ontwikkeling.

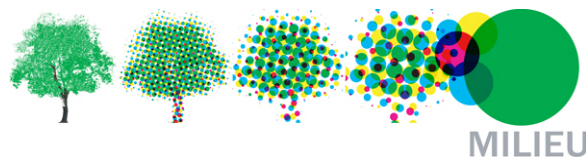
De thema's die daarbij aan bod komen, zijn talrijk en complementair: de dichtbevolkte stad, de gemengde, uitgeruste en compacte stad, de opwaardering van het gebouwde patrimonium en het karakter van de plaats, de opwaardering van het landschap en van de natuurlijke rijkdommen, de verbetering van de mobiliteit, de beperking van het afval en de verbetering van de sociale contacten via een aanbod van aanvullende uitrustingen en een participatieve actie. Voor Neder-Over-Heembeek werden bepaalde denkpijlers al uitgewerkt. De verschillende acties die in dat verband worden bekeken, worden in de volgende fiches beschreven:

- **Actie 3.1.11.a:** Landschapspatrimonium in Neder-Over-Heembeek opwaarderen
- **Actie 3.1.11.b:** Ecologisch eilandje in neder-over-heembeek concipieren

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

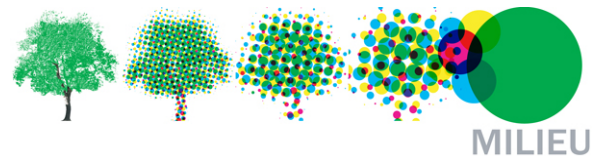
- **Governance** : Begunstigden: de gemeenschap
- **Milieu**: verbetering van de stedelijke dichtheid - beperking van de verspilling van terreinen en bestrijding van de stedelijke spreiding - opwaardering van het gebouwde patrimonium en het bestaande natuurlijke patrimonium - versterking van het groene netwerk - promotie van een zachte mobiliteit - rationeel beheer van water - vermindering van de CO₂-uitstoot die verband houdt met de gebouwen / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie**: verlaging van de lasten die verband houden met de verdichting van de gebouwen (wegenuitrustingen) - verlaging van de huurlasten - verbetering van het

Harmonieuze ontwikkeling van de stad

gemengde karakter van de functies (versterking van de commerciële kern) /
Begunstigden: de Stad en de wijkbewoners

- **Sociaal:** onthaal van nieuwe inwoners - betrokkenheid van de bewoners in de ontwikkeling van hun wijk - sociale gemengde karakter / Begunstigden: de wijkbewoners

Actieterrein : Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.11.A LANDSCHAPSPATRIMONIUM IN NEDER-OVER-HEEMBEEK OPWAARDEREN

De context, het einddoel en de actie:

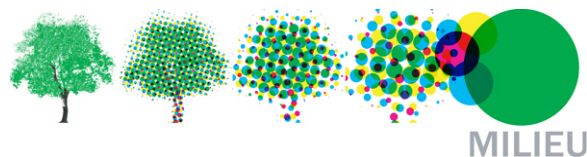
Neder-Over-Heembeek (NOH) is een zeer groene wijk met talrijke parken en tuinen, grote groene binnenhuizenblokken, talrijke braakliggende terreinen die beplant zijn, terreinen met een hoge biologische waarde (Trasserweg) enz... Toch lijkt dit grondgebied vanaf de openbare ruimte gezien in hoge mate mineraal. De bouw van nieuwe woningen zal bovendien het aandeel van de natuurlijke ruimten in de wijk terugdringen en er de identiteit van veranderen. Teneinde dat verlies te compenseren en het groene landschap van de wijk te verbeteren, moet daar een vergroeningsprogramma worden ingevoerd.

In dit kader worden verschillende acties voorgesteld: (1) de zichtbaarheid en het behoud van de groene gemeentelijke wandelweg verbeteren, met bijzondere aandacht voor de groene strook, door de opvolging van de aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen om er een kwalitatief hoogstaand verloop van te behouden; (2) het groene netwerk in het verlengde van het gewestelijke groene wandelpad op het grondgebied van NOH versterken met voorstellen voor inrichtingen en verbindingen aanmoedigen met het gemeentelijke groene wandelpad; (3) ontwikkelen van een boslandschap rond de beboste zone van het Begijnbosdal (zie actie 3.1.11c)(4) uitwerken van de globale strategieën over het grondgebied van NOH teneinde het groene karakter van NOH op te waarderen en te verbeteren:

- Aanplantingen langs de weg: keuze van brede straten waar bomenrijen langs kunnen worden geplant;
- Beplante kruispunten: keuze van de kruispunten waarlangs aanplantingen moeten worden voorzien met bijzondere aandacht voor de kruispunten die in het verlengde van de groene strook liggen;
- Vegetalisatie van de achteruitbouwstroken langs de openbare wegen: sensibilisering van de inwoners in de betreffende straten;
- Opwaardering van de moestuinen: verbetering van het beheer van bepaalde sites, gevolgd door burgeracties, bescherming en opwaardering van de hoogwaardige sites;
- Opstelling van een opwaarderingsplan voor het noord-oosten van het grondgebied, voor bescherming en verbetering van de biodiversiteit.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** voldoende aandacht voor de kwaliteit van het natuurlijke landschap - bescherming en verbetering van de biodiversiteit - opwaardering van het natuurlijke patrimonium - promotie van een zachte mobiliteit (voet- en fietspaden) / Begunstigden: de gemeenschap
- **Sociaal:** verbetering van het levenskader en de gezelligheid van de wijk - deelname van de inwoners / Begunstigden: de wijkbewoners
- **Economie:** aantrekkelijkheid van de wijk - complementariteit tussen de functies - kweken van plaatselijke groenten (moestuinen) / Begunstigden: de wijkbewoners

Uitvoering van de actie:

Middelen:

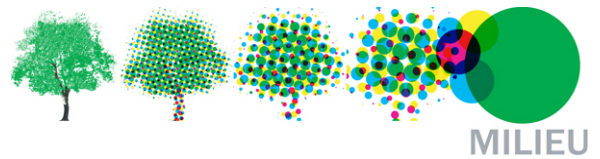
Het Departement Stedenbouw (Sectie Wegenisweken)

leider en partnership:

Het Departement Wegenisweken en het Departement Stedenbouw (Sectie Plan),

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	indicatoren
0 kilometer groen gewestelijk netwerk, gerealiseerd in NOH. BIM project lopende	Opvolging en ondersteuning van het groene netwerk in de gemeentelijke projecten	Aantal kilometer groen netwerk, uitgevoerd door de Stad.
Aanwezigheid van 57.320 m ² bouwland voor 8 opgemeten sites	Behoud en opwaardering van interessante moestuinsites	Aantal gebruikte moestuinsites Bewerkte oppervlakte (m ² moestuin)

Actieterrein: Stedenbouw, habitat en huisvesting

ACTIE 3.1.11.B ECOLOGISCH EILANDJE IN NEDER-OVER-HEEMBEEK CONCIPIEREN

Actie, doelstellingen en context:

De bouwprojecten die door het OCMW worden uitgevoerd in het uiterste noordoosten van Neder-Over-Heembeek langs de Bruynstraat vertegenwoordigen ongeveer 343 woningen verdeeld over drie afzonderlijke sites, die geografisch evenwel erg dicht bij elkaar liggen en die deel uitmaken van het 'Plan 1.000 woningen'. Die projecten spelen een belangrijke rol in de aanleg van een duurzaam ecologisch eiland aan de rand van de Stad en vormen een antwoord op de denkpistes die door de sociologische en stedenbouwkundige studie van deze wijk werden aangeduid.

Die projecten helpen het groene netwerk van de wijk vormen dankzij de gemiddelde bouwdichtheid, de laagbouw, de inplanting en de oriëntatie van de gebouwen, het behoud van brede open ruimten en zichten op groene zones die behouden bleven. In de groene ruimten zullen de bewoners van de nieuwe woningen over privé- en semi-openbare tuinen kunnen beschikken. De andere wijkbewoners zullen kunnen genieten van openbare natuurzones voor ontspanning, collectieve en/of individuele moestuinen en wandelpaden door de verlenging van het groene wandelpad. De Stad en het OCMW zien in de bouw van wat als een nieuwe wijk kan worden beschouwd, de kans om een volwaardig duurzaam stedelijk geheel te creëren dat de functies omvat die met huisvesting samenhangen en dat het sociale gemengde karakter in al zijn aspecten bevordert. Dit is ook de gelegenheid om de nodige aandacht te besteden aan de energieprestaties van de gebouwen (263 woningen met lage energie en 70 passieve woningen), de mobiliteit, het beheer van de natuurlijke rijkdommen en de groene ruimten.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** beperkte uitstoot van CO₂ die in verband staat met de gebouwen - rationeel gebruik van de energie, het water en de natuurlijke rijkdommen - bevordering van een zachte mobiliteit - duurzaam afvalbeheer - behoud van de groene ruimten met hoge biologische waarde / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** verlaging van de huurlasten / Begunstigden: de huurders
- **Sociaal:** gemengd sociaal karakter - aanbod van gemeenschappelijke ruimten - sensibilisering voor duurzame ontwikkeling / Begunstigden: de huurders en de wijkbewoners

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Budget 'Plan 1.000 woningen' en budget van het OCMW - potentiële gewestelijke subsidies

Sturing en partnerships:

Het Departement der Werken van het OCMW en het Departement Handel en de Grondregie van de Stadseigendommen in samenwerking met het Departement Stedenbouw

Voorziene kalender:

Totale duur van de actie	Start	Voltooiing
5 jaar	2007	2012

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Beoogde resultaten	Indicatoren
OCMW: 0 gebouwde woning met lage energie en 256 in aanbouw in 2011 Grondregie: 0 gebouwde woning met lage energie en 257 in aanbouw in 2011	Bouw van 264 woningen met lage energie	Aantal gebouwde woningen
OCMW: 0 gebouwde passief woning en 79 in aanbouw in 2011 Grondregie: 0 gebouwde passief woning in 2011	OCMW: Bouw van 79 passieve woningen	Aantal gebouwde passieve woningen

Actiedomein : Stedenbouw, habitat en woning

ACTIE 3.1.12 AANLEGGEN VAN BIODIVERSE EN PARTICIPATIEVE TUIENEN

De actie, haar doelstellingen en haar context :

De herstructurering van de Zeepziederij Heymans bood de kans om een echt duurzaam « dorp » van 42 sociale woningen te bouwen en een tijdelijke opvangmogelijkheid voor jonge kinderen. Het Zeepziederij project maakt deel uit van de wens voor duurzame ontwikkeling waarvoor het OCMW van Brussel zich inzet. Van bij zijn vormgeving in 2005 heeft de Zeepziederij sterke opties op dit vlak genomen : collectieve verwarming met warmtekrachtkoppeling, warm water (thermische zonnepanelen), dubbelstroom ventilatie, recuperatie van regenwater, groene daken, isolatie van de gevels, aanpasbare bioklimatische loggia's (accordeonruiten).

Het project is stedenbouwkundige microchirurgie die de toestand voor het ganse binnenste gedeelte van het blok verbetert, door de verdichting ervan te verminderen en het groener te maken. De Zeepziederij wenst op ambitieuze wijze de maatschappelijke rol op het voorplan te plaatsen die de architectuur vandaag kan spelen.

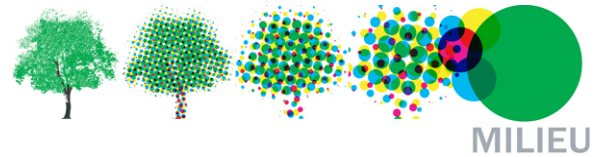
Dit wooncomplex dat merkwaardig mag genoemd worden door zijn architecturale grootsheid, heeft met name de prestigieuze « MIPIM Awards 2011 » gewonnen in de categorie van de residentiële ontwikkelingen, zijn voorbeeldfunctie dient het toe te laten om af te stralen op andere woonsites.

Dat is het geval voor het project Bloemisten, een meer « klassieke » woonsite, waar het OCMW van Brussel kiest voor een aanpak van participatieve vergroening in de brede zin. Op heden is er in de zeepziederij Heymans een dynamiek geïnstalleerd van het aanleggen van participatieve tuinen. Dit project zal steunen op deze dynamiek om ervaringen en kennis te delen naar twee andere sites toe. Het zal zich aansluiten bij het project Bruyn Il s'articulera aussi avec le projet Bruyn quia vit été programmée dans le temps et devant reprendre après travaux

Het OCMW heeft voorzien om tuinen en biodiverse moestuinen aan te leggen in twee nieuwe vastgoedsites waarvan het eigenaar is, de « Zeepziederij Heymans » en « Bloemisten », allebei gelegen in Brussel 1000.

Het project draait rond verschillende ruimtes :

- Ruimtes die aangelegd worden voor het telen van groenten en klein fruit. De producties zouden meer bepaald gericht zijn op het plaatselijk telen van planten en groenten van gezonde kwaliteit en volgens duurzame en milieuvriendelijke teeltmethodes.
- Aanplanten van hoge en laagstammige fruitbomen.
- Een ruimte ingedeeld in individuele percelen : het project voorziet een dertigtal individuele percelen die voorkeur aan de buurtbewoners zullen toegewezen worden die hun groenten of klein fruit wensen te telen. De deelnemers zullen er zich toe verbinden om geen enkele pesticide of kunstmest te gebruiken maar ook om een maximum aan groenten te telen en hun percelen te onderhouden.
- Ruimtes ter beschikking gesteld van de verenigingen en particulieren : een ruimte zal in verschillende percelen onderverdeeld worden, aan te leggen volgens het aantal deelnemers en de aard van de activiteiten die er zullen uitgeoefend worden. Deze zullen een didactisch doel moeten hebben en een panel aan activiteiten moeten voorstellen die nuttig zijn voor het milieu en voor de maatschappij (vijver, bijenkorven, compost, plaatselijke teelten, gezellige ontmoetings- en expressieruimte, enz.). De deelnemers zullen instaan voor het onderhoud, de animatie en de duurzaamheid van hun projecten.
- Ruimtes beheerd door het OCMW : door de tuiniers van het project voor beroepsinschakeling Ecoflore, een initiatief van sociale economie (cf. Actie 5.3.1).

Het OCMW heeft ook voorzien om tuinen en biodiverse moestuinen in te planten in de wijk Bruyn in Neder-Over-Heembeek. Een deel van dit terrein is bestemd voor de bouw van een ecologisch blok (cf. Actie 3.1.11.b). De bedoeling is om een meerwaarde te bieden en een kwaliteitsomgeving voor de 600 toekomstige bewoners en van deze site een bevoorrechte ruimte voor ontspanning, ontmoetingen en ontdekkingen te maken.

De relevantie « duurzame ontwikkeling » van de actie :

- **Milieu** : verrijking van de biodiversiteit – opwaardering van de natuurlijke rijkdommen – milieuvriendelijk tuinieren / Begunstigden : de gemeenschap
- **Economie** : scheppen van banen – stimuleren van de plaatselijke economie – verminderen van de uitgaven voor verse producten voor de bewoners / Begunstigden : de deelnemers en de plaatselijke economische spelers
- **Sociaal** : smeden van sociale banden tussen de verschillende medespelers en doorheen de georganiseerde activiteiten – gezelligheid, samen delen, groepswerk, opvoeding en sensibilisering / Begunstigden : de deelnemers en de bewoners van het blok

Uitvoering van de actie :

Middelen :

Oproep tot projecten en eigen fondsen – onderhoudspersoneel (tuiniersteam van Ecoflore)-, verschillende coördinatoren-projectleiders en verantwoordelijken voor de tuinen (conciërges) – deelname van plaatselijke verenigingen en van de bewoners, vzw Zonnebloem, vzw Arbre, vzw le Début des haricots, Aux arbres citoyens (wijkcontract).

Sturing en partnerschappen:

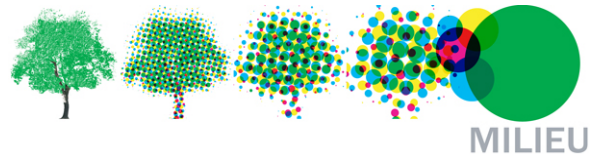
Het Departement der Werken van het OCMW in partnerschap met de Dienst der Eigendommen en de Coördinatie van de Agenda 21, [Departement Tewerkstelling](#) en Sociale Economie en in samenwerking met de partners op het terrein,

Voorziene kalender:

Totale duur van de actie	Start	Voltooiing
Doorlopend	April 2013	-

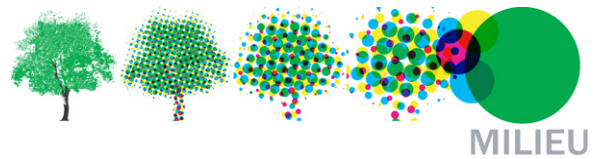
Evaluatie van de actie :

Beginsituatie	Beoogde resultaten	Indicatoren
Geen enkele bewoner betrokken in 2012	Deelname van bewoners	Aantal betrokken bewoners
Geen enkele vereniging partner in 2012	Deelname van verenigingen	Aantal verenigingen partners
Geen enkele activiteit ontwikkeld op de site in 2012	Ontwikkelen van activiteiten op de site	Aantal activiteiten ontwikkeld op de site
Aantal bezoekers in 2012	Openstellen van een plek voor ontspanning, gezelligheid	Aantal bezoekers

3.2 MOBILITEIT

Het mobiliteitsbeleid is voor de Stad uiterst belangrijk. Verkeers- en toegankelijkheidsproblemen zijn immers sterk bepalend voor de vitaliteit en de aantrekkingskracht van de Stad. Bovendien moet de openbare ruimte op zodanige wijze worden beheerd dat de bewoners zich de stad opnieuw kunnen toe-eigenen; dat moet gebeuren door hun verplaatsingen vlotter en veiliger te maken. De ontwikkeling van maatregelen die zachte verplaatsingen en alternatieve oplossingen voor de persoonsauto valoriseren, is dan ook een prioriteit. Ook planningsinstrumenten en bewustmakingsacties zijn noodzakelijk opdat al die maatregelen effectief zouden bijdragen tot het verbeteren van de levenskwaliteit in de stad en het verminderen van vervuilende emissies.

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.2 HET BEDRIJFSVERVOERSPLAN VAN DE STAD UITVOEREN

De context, het einddoel en de actie:

Krachtens de Luchtordonnantie en haar toepassingsbesluiten moeten alle ondernemingen met meer dan 200 werknemers een bedrijfsvervoersplan (BVP) opstellen voor alle sites in een straal van 500 meter rond het hoofgebouw. In het geval van de Stad geldt dit voor het Administratieve Centrum en zeven gebouwen (Anspachlaan 6, 11, 13, 15 – Grétrystraat 2, Sint-Katelijneplein 17-18 – Jacquemainlaan 1, 11, 19 – Nieuwbrug 12 – Grote Markt 1, 14 – Ruimingskaai 1). Eind 2008 bezorgde de Stad haar actieplan (fase 2) aan Leefmilieu Brussel - BIM. De hoofddoelstelling van het BVP bestaat erin om het modale aandeel van de auto voor het jaar 2011 met 3 % te verlagen. Dit percentage lijkt misschien niet erg ambitieus, maar dit moet wel worden bekeken in verhouding tot het feit dat het percentage beambten die de auto als belangrijkste vervoermiddel gebruiken, al erg laag is (23 % automobilisten voor het Administratieve Centrum volgens de federale enquête 'woon-werkverkeer' van februari 2009). Daarnaast dienen de resultaten van deze enquête te worden genuanceerd in functie van de antwoordgraad, die soms relatief laag was (Administratief Centrum = 54 % en Stadhuis = 26 %).

De volgende maatregelen van het actieplan zijn a verwezenlijkt en leveren nog resultaten op:

1. Samenstelling van een gids 'mobiliteit' en verdeling van die gids onder de nieuwe personeelsleden (450 brochures verdeeld in 2009; 236 in 2010)
2. Actualiseren van de specifieke rubriek over mobiliteit op het intranet (gecreëerd in 2009)
3. Verhoging van het aantal dienstfietsen (bestaande park in 2009: 83 dienstfietsen; in 2010 : 119 dienstfietsen, 10 elektrische fietsen, 2 plooi-fietsen)
4. Toekenning van 'Villo'-abonnementen: de personeelsdienst is in contact met de firma Decaux om de toekenningsmodaliteiten van "Villo"-abonnementen aan de personeelsleden te definiëren. promotie van het systeem bij het personeel door de verdeling van 30 gratis weekabonnementen tijdens de Week van Vervoering in 2009
5. Aanpassing van de vergoeding voor het gebruik van de fiets tot 0,20 euro/km (van kracht sinds het begin van 2010)
6. Terugbetaling van de jaarabonnementen van de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) van 50 tot 80 % (uitgevoerd in 2009) en invoering van een derdebetalersregeling, waardoor de beambten niet langer de totale kosten voor het abonnement zouden moeten voorschieten
7. Wettelijk verplichte verhoging van het aandeel van de werkgever in de verplaatsingskosten met de trein
8. Aankoop van niet-vervuilende voertuigen. Bestaand park in 2009: 15 elektrische scooters, 5 Citroën Berlingo's waarvan 3 in dienst en 2 buiten dienst en 6 Toyota Prius. Bestaand park in 2010 : 9 hybride auto's, 1 elektrische auto en 13 elektrische scooters in dienst. 10 van deze laatste zijn door de Cel Openbare Reinheid gebruikt voor het dienstvervoer. De Autopark heeft ook 4 elektrische Gluttons (Openbare Reinheid) en 2 mini elektrische pick-ups "Goupil"

(Groene Ruimte). Alle andere voertuigen die onlangs werden aangekocht, beantwoorden aan de Europese normen)

9. Verhoging van de prijs van de parkeerplaatsen die ter beschikking van het personeel van het Administratieve Centrum worden gesteld door het Departement Handel en de Grondregie van de Stadseigendommen (van 20 tot 55 euro/maand; uitgevoerd in 2009).

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van het autoverkeer, van de luchtverontreiniging, van de geluidshinder / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** betere toegankelijkheid van de ondernemingen, waaronder de diensten van de Stad - vermindering van de files / Begunstigden: het personeel van de Stad
- **Sociaal:** betere levenskwaliteit van de inwoners - delen van de openbare ruimte door alle gebruikers / Begunstigden: de gemeenschap

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Gebruik van de interne communicatiemiddelen voor de sensibilisering van het personeel - budgetten voor de acties 3, 4, 5 en 8

Sturing en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in samenwerking met de betreffende departementen (Personeel, Aankoopcentrale, Organisatie en Wegeniswerken)

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Indicatoren
Aantal jaarabonnees bij de MIVB: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1.441 in 2009 (van 1/6 tot 31/12) ▪ 1.909 in 2010 	Toename van het aantal jaarabonnees bij de MIVB	Jaarlijks aantal abonnees bij de MIVB
Aantal jaarabonnees bij de NMBS: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 455 in 2009 ▪ 469 in 2010 	Toename van het aantal jaarabonnees bij de NMBS	Jaarlijks aantal abonnees bij de NMBS
Aantal jaarabonnees bij TEC en bij De Lijn: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 51 in 2009 ▪ 84 in 2010 	Toename van het aantal jaarabonnees bij TEC en bij De Lijn	Jaarlijks aantal abonnees bij TEC en bij De Lijn
Aantal rechthebbenden op de	Toename van het aantal	Jaarlijks aantal

fietsvergoeding: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 159 in 2009 ▪ 170 in 2010 	rechthebbenden op de fietsvergoeding	rechthebbenden op de fietsvergoeding
Aantal dienstfietsen ter beschikking gesteld van het personeel: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 83 in 2009 ▪ 119 in 2010 	Toename van het aantal fietsen die ter beschikking worden gesteld	Aantal dienstfietsen die ter beschikking van het personeel werden gesteld
933.953 km afgelegd door het wagenpark in 2009	Vermindering van het aantal afgelegde kilometers in vergelijking met 2009	Jaarlijks aantal kilometers die door het wagenpark werden afgelegd
Verbruik van de voertuigen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ gas-oil (2009) = 29.001 l ▪ gas-oil (2010) = 29.734 l ▪ diesel (2009) = 880.980 l ▪ diesel (2010) = 471.734 l ▪ benzine (2009) = 197.407 l ▪ benzine (2010) = 104.938 l 	Vermindering van het verbruik van de voertuigen van de Stad (gas-oil, diesel en benzine) ten opzichte van 2010	Jaarlijks verbruik van de voertuigen van het wagenpark van de Stad (gas-oil, diesel, benzine)

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.03 BEDRIJFSVERVOERSPLAN VAN HET OCMW UITVOEREN

Actie, doelstellingen en context:

Het OCMW is met zijn 2.400 werknemers verantwoordelijk voor een groot aantal verplaatsingen – zowel in het kader van het woon-werkverkeer als met betrekking tot professionele verplaatsingen waarvan een groot deel met de auto wordt gemaakt – ondanks een behoorlijke bediening door het openbaar vervoer. Krachtens de Luchtordonnantie en zijn toepassingsbesluiten wordt de luchtkwaliteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest permanent gemonitord. Alle ondernemingen met meer dan 100 werknemers moeten voor alle sites binnen een straal van 500 meter rond het hoofdgebouw een bedrijfsvervoersplan (PDE) opstellen. In 2011 geldt deze verplichting voor zes sites van het OCMW: de Algemene administratie aan de Hoogstraat 298a te 1000 Brussel, het Instituut Pacheco aan de Grootgodhuisstraat 7 te 1000 Brussel, de Linnendienst aan de Hertstraat 375 te 1070 Anderlecht, de Revalidatiecentrum Heizel-G. Brugmann aan de Heizelstraat 3 te 1020 Laken, de Rust-en verzorgingstehuis "Ter Ursulinen" aan de Ursulinenstraat 6 te 1000 Brussel en de Residentie "De Wilde Rozen" aan de Sint-Pieter- en Pauwelsstraat 15 te 1120 Neder-Over-Heembeek.

De maatregelen die in dat verband werden genomen, omvatten de gedeeltelijke terugbetaling van de abonnementen bij het openbaar vervoer, de vergoeding voor het gebruik van de fiets, de verbetering van de fietsinfrastructuur, een nieuwe fietsenstalling, de terbeschikkingstelling van douches en kleedruimten, de aankoop van dienstfietsen en uitrustingen, de terugbetaling van de 'Villo' jaarabonnementen voor de professionele verplaatsingen, de terugbetaling van de kosten voor schoenen voor bepaalde categorieën van het personeel, het gebruik van minder vervuilende dienstvoertuigen, de aanduiding van een mobiliteitscoördinator, de informatie aan het personeel over de alternatieven voor het individuele gebruik van de auto, de betalende parkeerplaatsen, de samenwerking met andere instellingen op het gebied van de mobiliteit enz....

Dit plan moet worden verruimd en uitgebreid naar de andere gebouwen van het OCMW. Het accent zal daarbij liggen op de verspreiding van de informatie (intranet, internet, affiches enz...) over de verschillende transportwijzen. Er zullen toegankelijkheidsfiches worden opgesteld. Er zullen ook opleidingen worden voorzien over rijden in de stad voor de fietsers en over milieuvriendelijk autorijden voor de automobilisten. Er zal ook een werkplaats voor fietsen worden ingericht, waar fietsen ter plaatse zullen kunnen worden hersteld. Wat de dienstauto's betreft, zal een centraal boodschappensysteem worden ingevoerd. Wat het aantal verplaatsingen per auto betreft, zou het OCMW nog verder kunnen gaan en de mogelijkheid onderzoeken om een vergoeding toe te kennen voor werknemers die besluiten om naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verhuizen, waar de bereikbaarheid met het openbaar vervoer beter is.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** sensibilisering van het personeel voor het belang van duurzame mobiliteit - vermindering van de verplaatsingen per auto - beperking van de bijdrage tot de opwarming van de aarde / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** incentives (gratis abonnement voor het openbaar vervoer) die gedeeltelijk worden gefinancierd door de verhoging van de prijs van de parkeerplaatsen - verbetering van de toegankelijkheid van het stadscentrum dankzij de vermindering van het gebruik van de auto door het personeel / Begunstigden: het OCMW en de gemeenschap
- **Sociaal:** versterking van het imago van het OCMW (coherent beleid met inachtneming van de behoeften van het personeel) - betere levenskwaliteit van de inwoners - delen van de openbare ruimte / Begunstigden: het OCMW, zijn personeel en de gemeenschap

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Verhoging van de bijdrage van de werkgever in de abonnementen voor het openbaar vervoer - inrichting van stallingen voor fietsen en motorfietsen - installatie van douches en kleedkamers in de gebouwen die daar nog niet mee zijn uitgerust.

Sturing en partnerships:

De Aankoopcentrale (Dienst Mobiliteit) en het Departement Sociale Economie van het OCMW

Voorziene kalender:

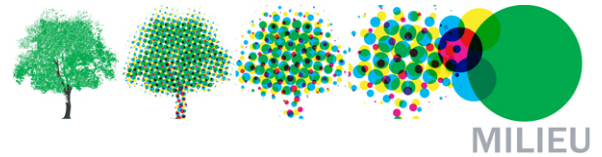
Totale duur van de actie	Start	Voltooiing
Doorlopend	2005	-

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Beoogde resultaten	Indicatoren
638 jaarabonnees bij de MIVB in 2011	Verhoging van het aantal jaarabonnees bij de MIVB	Jaarlijks aantal abonnees bij de MIVB
167 jaarabonnees bij de MTB in 2011	Verhoging van het aantal jaarabonnees bij de MTB	Jaarlijks aantal abonnees bij de MTB

374 jaarabonnees bij de NMBS in 2011	Verhoging van het aantal jaarabonnees bij de NMBS	Jaarlijks aantal abonnees bij de NMBS
48 jaarabonnees bij de TEC en bij De Lijn in 2011	Verhoging van het aantal abonnees bij de TEC en bij De Lijn	Jaarlijks aantal abonnees bij de TEC en bij De Lijn
59 begunstigden van de fietsvergoedingen in 2011	Verhoging van het aantal begunstigden van de fietsvergoeding	Jaarlijks aantal begunstigden van de fietsvergoeding
2 fietsen ter beschikking van het personeel gesteld in 2011	Verhoging van het aantal fietsen die ter beschikking van het personeel worden gesteld	Aantal fietsen die ter beschikking van het personeel worden gesteld
82 schone auto's in het wagenpark van het OCMW in 2011	Verhoging van het aantal schone auto's	Jaarlijks aantal schone auto's die door het Wagenpark worden aangeschaft
808.723 km afgelegd in 2011 door het wagenpark	Vermindering van het aantal kilometers dat werd afgelegd in vergelijking met 2010	Jaarlijks aantal kilometers dat door het Wagenpark wordt afgelegd
9 abonnementen «Villo» ter beschikking gesteld voor de beroepsverplaatsingen in 2013	Verhoging van het aantal abonnementen «Villo» ter beschikking gesteld voor de beroepsverplaatsingen	Aantal abonnementen « Villo » ter beschikking gesteld voor de beroepsverplaatsingen

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.4 OPSTELLEN VAN SCHOOLVERVOERSPLANNEN ONDERSTEUNEN

De context, het einddoel en de actie:

Een te groot aandeel ouders brengt zijn kinderen nog altijd met de auto naar school, wat leidt tot veel files vóór de school en risico's op ongevallen. De wetgever heeft intussen in de buurt van de scholen zones 30 ingevoerd en de Stad probeert de toegang tot de scholen al jarenlang veiliger te maken door middel van verschillende inrichtingen (verkeersplateaus, oversteekplaatsen voor voetgangers, 'kiss and ride'-parkeerplaatsen, plaatsen voor schoolbussen, fietsenstallingen enz...). Toch is het belangrijk dat daarbij rekening is gehouden met de behoeften van de school, het onderwijzende personeel, de leerlingen en de ouders. Dat is dan ook de bestaansreden van de schoolvervoersplannen (SVP), die bedoeld zijn om het gebruik van andere vervoermiddelen te promoten – zowel om naar school te gaan als voor schoolactiviteiten. Het SVP is een instrument dat bedoeld is om de gewoonten van de ouders en van het onderwijzende personeel een andere wending te geven, zodat het modale aandeel van de auto wordt verminderd. Na een analyse van de toestand worden maatregelen voorgesteld om de toegang tot de school met de fiets, te voet en met het openbaar vervoer veiliger te maken en te verbeteren, om de ouders te sensibiliseren enz... Acties in dat verband zijn bijvoorbeeld het in groep met de fiets naar school rijden, een fietsopleidingsprogramma, de inrichting van fietsenstallingen, de herinrichting van gevaarlijke zones, de aanleg van 'kiss and ride' en snelheidsremmers, het aanbrengen van smileys op de voetpaden om de beveiligde oversteekplaatsen vlakbij scholen aan te duiden enz... Ieder SVP omvat drie fases:

1. Diagnose (onderzoek van het aanbod op het gebied van het vervoer, de herkomst van de leerlingen en de verplaatsingswijze die ze gebruiken);
2. Plan (maatregelen die door de school en andere overheidsdiensten moeten worden getroffen);
3. Uitvoering en evaluatie van het plan.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ondersteunt sinds 2006 30 basisscholen per jaar financieel (korting bij aankoop van didactisch materiaal) en pedagogisch (hulp via de vzw Green) gedurende een periode van 3 jaar om een schoolvervoersplan uit te werken en in de praktijk om te zetten. De adviseurs mobiliteit van de Stad worden gevraagd om als tussenpersoon dienst te doen bij de lancering van de actie en om de aanvragen van de scholen voor de realisatie van structurele maatregelen te begeleiden (bv. inrichtingen van de onmiddellijke omgeving van de scholen). In het kader van de Week van Vervoering kent het Gewest ook een subsidie toe aan de scholen en de gemeenten die projecten wensen te voeren ten gunste van de zachte mobiliteit (cf. Actie 3.2.5). De volgende Brusselse scholen hebben sinds 2006 hun SVP uitgewerkt:

2006-2007: Gesubsidieerde Vrije Lagere School Sint-Jans Berchmanscollege - Kristus Koning Assumpta - Sint-Jorisbasisschool - Ecole Cateau-Aurore

2007-2008: Basisschool 't Plantzoentje – Kakelbontschool - Ecole maternelle n°13 Catteau-Victor Horta

2008-2009: Hoofdstedelijk Atheneum Karel Buls - Lycée La Retraite - Maria Boodschap - Ecole maternelle Dachsbeck - Institut St-Louis (1 en 2)

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van het gebruik van de auto, van de luchtverontreiniging en van de geluidshinder / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** betere toegankelijkheid van de scholen - beperking van het aantal ongevallen - besparingen brandstof / Begunstigden: de gemeenschap
- **Sociaal:** kinderen zelfstandig maken bij hun verplaatsingen - betere veiligheid van de kinderen / Begunstigden: de kinderen en de ouders

Uitvoering van de actie:

Middelen:

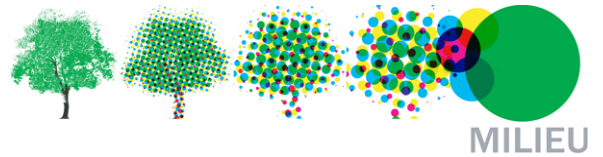
Subsidie en gewestelijke omkadering via de vzw Green die door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt gesubsidieerd - begeleiding door de Cel Mobiliteit om de scholen in hun ontwerp voor een SVP te ondersteunen en te helpen

Leider en partnerships:

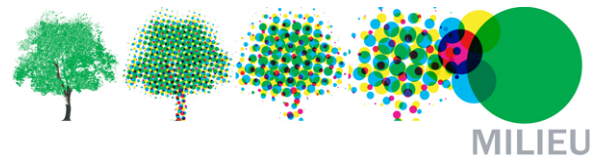
Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in partnership met de vzw Green, het Departement Openbaar Onderwijs (voor de scholen van de Stad), de directies van de scholen van de andere netten en de Politie

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Gekozen indicator
4 scholen op het territorium van de Stad die met een schoolvervoersplan (SVP) zijn begonnen (2006)	Toename van het aantal scholen die op het territorium van de Stad met een SVP zijn begonnen	Aantal nieuwe scholen op het territorium van de Stad die met een SVP zijn begonnen
1 school van de Stad die met een SVP begonnen is in 2006	Alle scholen van de Stad zijn met een SVP begonnen	Aantal nieuwe scholen van de Stad die met een SVP zijn begonnen
Onvoldoend aantal scholen uitgerust met fietsstalling	Toename van het aantal scholen uitgerust met fietsstalling	Aantal nieuwe scholen uitgerust met fietsstalling
Onvoldoend aantal scholen	Toename van het aantal	Aantal nieuwe scholen die het

die het fietsbrevet organiseren	scholen die het fietsbrevet	fietsbrevet organiseren
Onvoldoend aantal scholen die voetgangersrijen organiseren	Toename van het aantal scholen die voetgangersrijen organiseren	Aantal nieuwe scholen die voetgangersrijen organiseren
7 scholen hebben deelgenomen aan de week van vervoering (2013)	Toename van het aantal deelnemende scholen aan de week van vervoering	Aantal nieuwe deelnemende scholen aan de week van vervoering
Onvoldoende aantal scholen met voldoende beveiligde omgeving	Toename van het aantal scholen met voldoende beveiligde omgeving	Aantal scholen met voldoende beveiligde omgeving

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.5 OPENBARE RUIMTE OPNIEUW GEZELLIG MAKEN

De context, het einddoel en de actie:

De openbare ruimten in stadsmilieus worden overspoeld door het autoverkeer. Het lawaai, de vervuiling, de onveiligheid die zij met zich brengen, ontnemen de meeste stadsbewoners iedere zin om door de stad te wandelen, op een terras te gaan zitten, met elkaar te praten, te fietsen of gebruik te maken van het openbare vervoer, dat zich toch in het drukke stadsverkeer vast rijdt. Het is dan ook belangrijk dat het publiek op sommige momenten de stad opnieuw zelf kan inpalmen om er te wandelen, aan activiteiten deel te nemen, elkaar te ontmoeten en van de stad te genieten terwijl er geen (of op zijn minst veel minder) autoverkeer is. In dat kader ondersteunt de Stad de volgende acties:

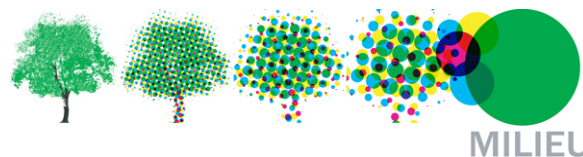
- 'Autoloze zondag' (rond 22 september): op deze dag wordt het publiek gesensibiliseerd voor de impact van de auto. Tijdens de autoloze zondag mag de auto een dag lang niet worden gebruikt en worden andere verplaatsingswijzen gepromoot. Er worden die dag ook heel wat activiteiten georganiseerd waarmee de burgers de Stad en haar patrimonium op een andere manier kunnen ontdekken. In 2009 bijvoorbeeld werden de volgende activiteiten georganiseerd: bewegwijzerde en begeleide fietstochten, Landelijk Brussel, Le Beau Vélo de Ravel, opredens door straatartiesten, een enorme honderden meter lange gastentafel, enz. De Stad legde ook een dorp aan op het Sint-Nikolaasplein te Neder-Over-Heembeek, waarbij mobiliteit en duurzame ontwikkeling door verschillende animaties in de spotlights werden geplaatst. Geïnteresseerden konden daar ook een bezoek brengen aan de stand van de gemeente die in het teken van de mobiliteit stond.

- Week van Vervoering (16-22 september): het Brussels Hoofdstedelijk Gewest rekent op de gemeenten om via een groot aantal sensibiliseringsacties verschillende alternatieve verplaatsingswijzen voor de auto te promoten en zich daarbij tot alle mogelijke doelgroepen te richten (ondernemingen, scholen, particulieren enz...). Iedere dag van de week staat in het teken van een ander thema. In 2009 dienden drie scholen actieontwerpen in; in 2010 waren het er vier.

- Terkamerenbos: tijdens de zomer en de zomerweekends wordt het bos voor het autoverkeer afgesloten.

- Straten voorbehouden voor kinderen: tijdens de zomer kunnen buurtinwoners die dat wensen, aan de Stad vragen om hun straat voor het autoverkeer af te sluiten, zodat hun kinderen er in alle veiligheid kunnen spelen (4 afgesloten straten in 2010).

De actie « Autovrije Vijfhoek », welk in 2008 en 2009 georganiseerd werd en waardoor de Vijfhoek afgesloten werd tijdens het IJsfest in de maand mei, is in 2010 niet meer georganiseerd. Het is niet voorzien om die actie nog in 2011 te laten doorgaan. Andere projecten zijn nu bestudeerd en zullen later in concrete vorm gegoten worden.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van het gebruik van de auto, van de luchtverontreiniging en van de geluidshinder / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** vermindering van het aantal verkeersongevallen - toename van de toeristische activiteiten en van het gebruik van de horecasector tijdens de autovrije zondagen / Begunstigden: de gemeenschap en de horecasector in het bijzonder
- **Sociaal:** positieve impact op de gezondheid - gezelligheid dankzij de talrijke activiteiten / Begunstigden: de gemeenschap

Uitvoering van de actie:

Middelen:

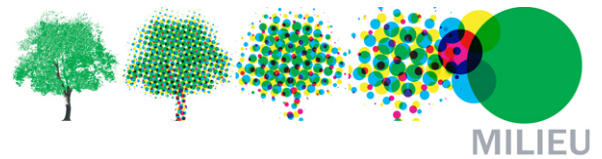
Specifiek budget voor de behandeling van de afwijkingen ('Autoloze zondag') - coördinatie van de acties van de 'Autoloze zondag' door de human resources van de Cel Mobiliteit - doelgerichte gewestelijke subsidies

Leider en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in partnership met het departement Demografie (Cel Strafregister voor de afwijkingen), het Departement Cultuur, Jeugd, Ontspanning en Sport, het Departement Stedenbouw (Cel Milieuraadgeving voor de animaties), de Politie, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de scholen (voor de projectoproep scholen-gemeenten)

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Gekozen indicatoren
4 evenementen waarop de burgers zich de openbare ruimte opnieuw kunnen toe-eigenen	Behoud of toename van het aantal evenementen waarop de burgers zich de openbare ruimte opnieuw kunnen toe-eigenen	Aantal evenementen waarop de burgers zich de openbare ruimte opnieuw kunnen toe-eigenen

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.6 ZACHTE VERPLAATSINGEN EN ALTERNATIEVEN VOOR DE INDIVIDUELE AUTO OPWAARDEREN

De context, het einddoel en de actie:

De Stad voert sinds 1995 een globaal beleid ten gunste van de zachte verplaatsingen. Dat beleid is gericht op het naleven van een hiërarchie van de wegen, waarbij bij renovatieprojecten van straten minder ruimte wordt gemaakt voor de auto (verbreding van trottoirs, nieuwe middenbermen, verbetering van de oversteekplaatsen, versmalling van de wegen, aanleg van fietspaden) en waarbij hoogwaardige en aangename ruimten worden gecreëerd voor iedereen – ook voor de mensen met beperkte mobiliteit. Die praktijken vormen een aanvulling bij de projecten voor zone 30 of voetgangerszones die gericht zijn op een verlaging van de snelheid van de voertuigen en een verbanning van doorgaand verkeer.

Daarnaast worden – naast de diverse projecten ten gunste van fietsers die in de volgende rubriek worden voorgesteld (cf. Actie 3.2.7 en volgende) – ook maatregelen getroffen om de voetpaden te verbeteren (voetgangerszones, fasering van de verkeerslichten, inrichtingen voor personen met beperkte mobiliteit). Ten slotte kan het Cambio autodelensysteem, dat intussen al goed ontwikkeld is in het centrum, ook in andere wijken van de Stad worden geïntroduceerd en kunnen er parkeerfaciliteiten worden voorzien voor de voertuigen die daarbij worden ingezet.

Het is in dat kader dat het beleid van de Stad past op het gebied van de zachte verplaatsingen en alternatieve oplossingen voor de individuele auto. Dat beleid leverde verschillende acties op, die in de volgende fiches worden beschreven:

- **Actie 3.2.6.a:** Duurzame ontwikkeling van de voetgangerszone bevoordelen
- **Actie 3.2.6.b:** Het systeem van autodelen ontwikkelen
- **Actie 3.2.6.c:** Commerciële snelheid van het bovengronds openbaar vervoer verbeteren

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** beperking van de luchtverontreiniging en de geluidshinder - beperking van de CO₂-uitstoot / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** beperking van het doorgaand verkeer en gelijktijdig verbetering van het plaatselijke verkeer - vermindering van de tijd die in files wordt doorgebracht - creëren van werkgelegenheid door de invoering en de uitwerking van het autodelensysteem / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad
- **Sociaal:** vermindering van het aantal verkeersongevallen - verbetering van de levenskwaliteit in de wijken - delen van de openbare ruimte door alle gebruikers, met inbegrip van de personen met beperkte mobiliteit / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad

Actiedomein : Mobiliteit

ACTIE 3.2.06.A DUURZAME ONTWIKKELING VAN DE VOETGANGERSZONE BEVOORDELEN

De context, het einddoel en de actie

De heraanleg van de centrale lanen vanaf het Fontainasplein tot en met het De Brouckereplein wordt één van de grote projecten van het programma van de meerderheid voor de legislatuur 2012-2018. Eraan wordt het circulatieplan verbonden dat tegelijkertijd de toegankelijkheid van de voetgangerzone en de vermindering van het transitverkeer moet streven.

Deze project wordt ook hergenomen in het samenwerkingsakkoord waarmee Beliris belast wordt met de uitvoering ervan. De werken zijn in 2016 begonnen voor wat betreft de nutsvoorzieningen en zullen beëindigd worden in 2019. De voetgangerszone maakt deel uit van de uitbreiding van de voetgangerszone rond de Grote Markt.

Er wordt voorzien de huidige in betonnen bakken geplante bomen en struiken door meer bomen in de grond geplant en door brede groeneplekjes. Deze zullen door water gevoed worden door middel van een systeem van hergebruik van de water komend van de daken. Duurzame materialen zoals belgische blauwe steen of hout voor de banken zullen de voorkeur krijgen. Slimme begraven vuilnisbakken zijn geplaatst.

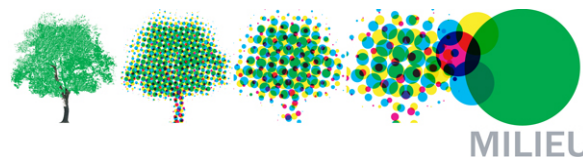
Er wordt er tegelijkertijd gewerkt aan de herstimuleren van de winkels door de Grondregie die veel gebouwen op de lanen bezit. De huithangborden zullen gestandaardiseerd worden. De renovatie van de gevels zal aangemoedigd worden. De reffectatie van de Beurs in een "museum van de bier" zal deel maken van de aantrekkelijkheid van de voetgangerszone.

- Verbetering van de levenskwaliteit van de bewoners van de Stad Brussel
- Continu proces van verbetering van het stadcentrum (aangrenzend en parallelle straten aan de Nieuwstraat) zodat het meer en meer voetgangersvriendelijk en gezellig wordt.
- De voetgangerszones van de Vijfhoek vergroten,
- Het lawaai en luchtverontreinigingniveau verlagen
- De voetgangerszone vergroenen
- Systemen van hergebruik van regenwater – waterbakken inrichten
- De energieconsumptie van de openbare verlichting verminderen
- De gemengdheid van het gebruik van de openbare ruimten waarborgen
- Het gebruik van duurzame materialen de voorkeur geven.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling

- **Governance** : de beslissing van voetgangerszone neemt in aanmerking de vraag van de inwoners. Project transversaal doorgevoerd door het college met de steun van het gewest/ Begunstigden : inwoners, de gemeenschap
- **Milieu**: vermindering van de lucht en lawaai verontreiniging/ Begunstigden :alle gebruikers van de zone als ook de aanwonenden.

- **Sociaal:** bevordert de sociale contacten, de gezelligheid/ Begunstigden: de bewoners, de gemeenschap.
- **Economie:** factor van commerciële ontwikkeling indien handelsofferte genoeg gevarieerd en specifiek is en voetgangerszone bereikbaar en goed aangelegd wordt/ Begunstigden: de handelaars, de bewoners, toeristen, de gemeenschap.

Uitvoering van de actie

Middelen :

Financiering Beliris voor de aanleg + financiering van de Stad (5 miljoenen Euros voor de heraanleg van de centrale lanen en de verschillende pleinen + 5,6 miljoenen euros voor de dagelijkse verfraaiing van de Stad waarvan premies voor de renovatie van de gevels + 3,4 miljoenen Euros voor de verbouwing van de Beurs en van de nieuw MAD, op het Oude Graanmarktplein).

Leider en partnerships :

Piloot : departement Stedenbouw/Cel Mobiliteit en Openbare Ruimten in samenwerking met tal van departementen van de Stad (departement Wegeniswerken/Groene Ruimten en Studies en Vergunningen, Politie).

Partnerships : Beliris, Atrium, Brussel Mobiliteit, Pro Velo, MIVB, Brussel Leefmilieu.

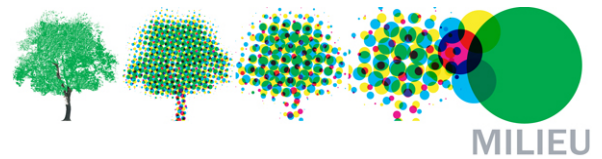
Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Voorbereiding (studie, behalen van SV, test circulatieplan)	2014	Voorjaar 2017
Uitvoering (werken betreffende de openbare ruimte voor de aanleg van de voetgangerszone behalve de verbouwing van de Beurs)	2016	2019
-		
Eerste evaluatie		

Evaluatie van de actie

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
---------------	----------------	-------------

Bepert bestaand voetgangerszone rond de Grote Markt	Voetgangerszone in de Vijfhoek uitbreiden	Lengte van de voetgangerswegen
		Oppervlakte van de voetgangerswegen
Hoge lawaainiveau op de lanen	Lawaainiveau verminderen	Geïdentificeerde metingpunten op de lanen. Evaluatie van de sonometers voor en na de aanleg van de voetgangerszone
Hoge luchtverontreiniging op de lanen	Luchtverontreinigingniveau verminderen	Concentratie van black carbon lokaal veroorzaakt op de Beurs voor en naar de aanleg van de voetgangerszone
Openbare verlichting door sodium lampen op masten van 8 m hoog	Energieconsumptie van het openbare verlichting verminderen	Evaluatie van de vermindering van de verlichtingsconsumptie op de Anspachlaan
Overheersing van het autoverkeer	De gemengdheid van het gebruik van de openbare ruimten waarborgen	Aantal fietsers gemiddeld/uur op de Beurs (gemiddelde van de tellingen op voormiddag/middag/avond)
		Aantal voetgangers gemiddeld/dag op Anspachlaan 41-48 ter hoogte van de Brico
		Gebruik van het openbaar vervoer (uitgang stations Beurs en De Brouckere)

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.6.B HET SYSTEEM VAN AUTODELEN ONTWIKKELEN

De context, het einddoel en de actie:

Cambio, een onderneming die door de (gewestelijke en gemeentelijke) overheden wordt ondersteund, werkte de afgelopen jaren een autodeeldienst uit met verschillende abonnementsformules, waar zowel particulieren als ondernemingen gebruik kunnen van maken. Eén auto van Cambio vervangt 7 tot 8 afzonderlijke auto's en helpt op die manier aanzienlijk de parkeerdruk in de stad verlagen. Overigens werd intussen vastgesteld dat de gebruikers van de dienst de auto's ook veel rationeler gebruiken. Er werd ook een partnership in het leven geroepen tussen Cambio en de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) voor de promotie van de Cambio-dienst door de MIVB en de hantering van lagere tarieven voor abonnees van de MIVB.

De dienst werd in 2003 opgestart met 3 autodeelstations. In 2010 zijn er al 19 stations verspreid over het grondgebied van de Stad, waar de klanten kunnen kiezen uit 62 verschillende voertuigen. Het gebruikspercentage van die auto's bedraagt gemiddeld 37 % - wat betekent dat ieder voertuig gemiddeld negen uur per dag wordt uitgeleend.

Cambio wil in 2011 nog vier nieuwe stations over het hele grondgebied van de Stad openen: De Wand, Gutenbergsquare, Rouppe en Centraal Station. De Stad zal op haar beurt parkeerfaciliteiten bieden aan de abonnees van de autodeelverenigingen die door de Stad zijn erkend, door voor ieder voertuig dat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt gebruikt, een gratis parkeerkaart ter beschikking te stellen die over het volledige grondgebied van de Stad geldig is.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van het aantal voertuigen in de stad - vermindering van de vervuiling door de indienststelling van recente en weinig vervuilende voertuigen / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** betere toegankelijkheid van het stadscentrum / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad
- **Sociaal:** betere levenskwaliteit van de inwoners - gezelliger sfeer op de openbare ruimte, onder meer door de 'herovering' van de parkeerplaatsen / Begunstigden: de inwoners van de Stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Inrichting van specifieke parkeerplaatsen voor autodeelauto's - budget van het Departement Wegeniswerken voor de uitrusting van de stations (signalisatie, slagbomen), hetzij 678.60 euro per parkeerplaats (totaal van 13.572 euro voor 20 plaatsen)

Leider en partnerships :

Frequentie van de besturingsvergaderingen

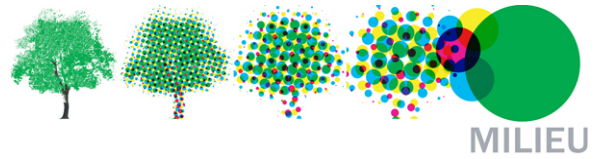
Sturing :

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in samenwerking met het Departement Wegeniswerken, de Politie en Cambio

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding	2003	-
Uitvoering -	2003	-
Eerste evaluatie	2004	-

Evaluatie van de actie

Begin-toestand	Doelstellingen	Indicatoren
Aantal stations voor autodeelauto's: 14 in 2009 21 in 2010	Toename van het aantal stations	Aantal beschikbare stations
Aantal autodeelauto's: 50 in 2009 77 in 2010	Toename van het aantal gedeelde auto's	Aantal beschikbare autodeelauto's

Onmogelijkheid om gratis en onbeperkt te parkeren met de voertuigen van Cambio in de door de Stad gereguleerde parkeerzones	Gratis parkeren op het grondgebied van de Stad Brussel voor alle Cambio-voertuigen (+/- 100 voertuigen)	Aantal parkeerkaarten die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan de voertuigen van de fleet van Cambio toekent
Aantal Cambio-klanten die in de Stad woonden: 941 in januari 2010 1.845 in januari 2011	Toename van het aantal klanten die in de Stad wonen	Aantal klanten die in de Stad Brussel wonen

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.6.C COMMERCIËLE SNELHEID VAN HET BOVENGRONDS OPENBAAR VERVOER VERBETEREN

De context :

Ondanks de spanningen van de MIVB met zijn Vicom programma, wordt de commerciële snelheid van de bussen en trams van de MIVB nog verminderd in 2014. Deze wordt van 16,6 tot 16,5 km/uur voor de bussen en van 16,3 tot 16,1 km/uur voor de trams gedaald, wat overeenstemt met een verlies van plus minus 3% sinds 2010, te wijten aan een steeds meer overbelast netwerk. De snelheid van de bussen in de Vijfhoek is tot 11 km/uur gedaald in 2014. Deze snelheidsverlies bestraft zowel de klanten als de MIVB die de parcourestijden moet herzien en het aantal voertuigen en chauffeurs moet verhogen.

Daarom heeft het programma "Avanti", nieuwe naam voor het programma van verbetering van de commerciële snelheid in het beheerscontract 2014-2017, als doelstelling, 20km/u voor 5 lijnen van het tram netwerk (nrs 3,4,7,49 et 94). Voor de andere lijnen ,wordt 15km/u gemikt.

Om de commerciële snelheid van het bovengronds openbaar vervoer te verbeteren heeft deze actie als bedoeling het aantal zwarte punten verminderen,

De Stad analyseert samen met de MIVB de aanvragen en zoekt naar gemeenschappelijke oplossingen (cf. eigen bedding, voorrang bij verkeerslichten, vooruitgeschoven stopplaatsen, vereenvoudiging van de kruispunten, enz...).

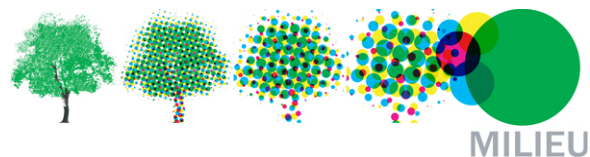
Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Governance** :betere doeltreffendheid van het openbaar vervoer ten gunst van de gebruikers van het openbaar vervoer.
- **Milieu**: opwaardering van de alternatieve oplossingen - vermindering van het aantal zwarte punten, stops door trams en bussen en de uitstoot van schadelijke stoffen / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie**: betere toegankelijkheid van de ondernemingen met het openbaar vervoer - verlaging van de exploitatiekosten van het openbaar vervoer dankzij een betere rotatie van de bussen en trams / Begunstigden: de ondernemingen in Brussel, de gebruikers en de MIVB
- **Sociaal**: grotere aantrekkelijkheid van het openbaar vervoer voor het publiek door een hogere frequentie en een hogere commerciële snelheid / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Heraanleg van de wegen – investeringen op gemeentelijke wegen met deelname van de MIVB in de kosten.

Sturing en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in samenwerking met het Departement Wegeniswerken, de MIVB en de Politie

Evaluatie van de actie:

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
100 zwarte punten op het grondgebied van de Stad in 2006	Vermindering van het aantal zwarte punten	% beslissingen van het College die het openbaar vervoer bevordert ten aanzien van het aantal aanvragen van de MIVB

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.7 VERPLAATSINGEN PER FIETS BEVORDEREN

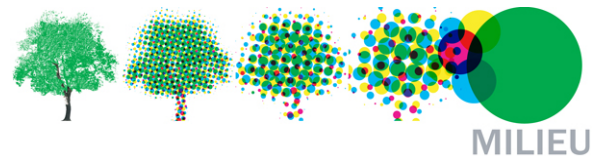
Actie, doelstellingen en context:

De Stad voerde jaren geleden al een beleid dat bedoeld is om het gebruik van de fiets te bevorderen. Daarbij werkt men in drie richtingen: de ontwikkeling van een zelfbedieningsstelsel voor fietsen, de invoering van de nodige infrastructuur (fietsenstallingen en inrichting van de wegen) en de sensibilisering voor en de voorlichting over fietsen.

De Stad adviseert het gebruik van de fiets niet alleen voor de woon-werkverplaatsingen van zijn personeel, maar houdt ook steeds meer rekening met de fietsers in het kader van de heraanleg van wegen: fietspaden, beperkt eenrichtingsverkeer, speciale stroken voor fietsers vooraan aan de verkeerslichten enz... Toch moet er nog heel wat werk worden verzet om de bestaande wegen aan de behoeften van de fietsers aan te passen en om ervoor te zorgen dat de 'fietsreflex' binnen de administratie algemeen wordt aanvaard. Bovendien moeten overal op het grondgebied voldoende mogelijkheden worden voorzien om de fietsen te stallen. Daarbij wordt in de eerste plaats rekening gehouden met winkels, scholen, culturele en sportcentra. Op verzoek van de huurders van de Grondregie installeerde de Stad in sommige gebouwen beveiligde en overdekte fietsenstallingen. Daarnaast werd een plan uitgedrukt waarop de gratis en overdekte fietsenstallingen worden aangeduid binnen een straal van 500 meter rond ieder gebouw. Toch is het niet mogelijk om in ieder complex een fietslokaal in te richten. Daar zijn de gebouwen niet altijd op voorzien.

In 2006 lanceerde de Stad 'Cyclocity', een initiatief waarbij fietsen volgens een zelfbedieningsformule in de volledige Vijfhoek werden aangeboden. In 2009 werd dit idee door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onder de naam 'Villo' overgenomen en tot het volledige gewestelijke grondgebied uitgebreid. Aanvullend op het groene wandelpad dat het Gewest zal omsluiten met een 75 km lang circuit doorheen heel gevarieerde sites en landschappen, wil de Stad ook gemeentelijke trajecten uitstippelen, zoals een fiets- en wandelpad doorheen Neder-Over-Heembeek naar het domein van de Drie Fonteynen in Vilvoorde. Daarnaast worden samen met Leefmilieu Brussel – BIM plannen besproken in het kader van het groene netwerk. Tijdens de editie 2009 van 'Velo-City' ondertekende de stad het *Charter van Brussel* dat ten doel heeft om het aandeel van de verplaatsingen met de fiets op te trekken tot 15 % van het totale aantal verplaatsingen. De Stad verklaarde zich daarmee bereid om op dat vlak een vrijwillig beleid te voeren. In het kader van het gewestelijke observatorium van de fiets voert de vzw Pro Velo op de belangrijkste kruispunten tellingen uit om op basis daarvan de evolutie van het aantal fietsers op te volgen. Dat aantal is constant aan het stijgen – en dan vooral op de plaatsen waar bij de (her)aanleg van de wegen rekening werd gehouden met de fietsers (bv. in de Wetstraat).

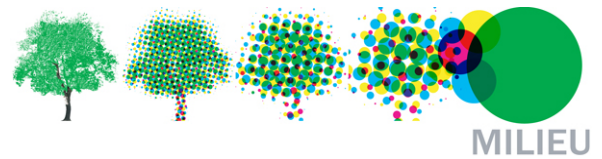

- Het is dus in dat kader dat het beleid van de Stad met betrekking tot de verplaatsingen met de fiets past. Onder andere, investeert de Stad in fietsinfrastructuur. Het aantal fietspaden steeg met bijna 60%. 23 km fietspaden extra sinds 2012. Tegen zomer 2017 : 3 km nieuwe verhoogde fietspaden. 2014 : 25.000 EUR investering van de Stad in het evenement Auto-loze zondag. 2016 : 50 000 EUR voor sensibiliseren voor het gebruik van zachte mobiliteit.
Dat leidde intussen tot verschillende acties, die in de volgende fiches worden beschreven:

- **Actie 3.2.7.a:** Invoeren en het gebruik van huurfietsen ondersteunen
- **Actie 3.2.7.b:** Stallen van fietsen vergemakkelijken
- **Actie 3.2.7.c** Aanpassingen van het wegennet ten gunste van fietsers voorzien
- **Actie 3.2.7.d:** Sensibiliseren voor en opleiden in het gebruik van de fiets
- **ACTIE 3.2.07.e** Fietsstallingen aan te brengen in de gebouwen van de stad Brussel
-

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van de luchtverontreiniging dankzij de stijging van het modale aandeel van de fiets - verlaging van de geluidshinder / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** vermindering van het aantal verkeersongevallen - minder slijtage van de wegen / Begunstigden: de gebruikers en de belastingplichtigen
- **Sociaal:** positieve impact op de gezondheid en de levenskwaliteit - versterking van de sociale banden - verplaatsingswijze die ook voor achtergestelde categorieën toegankelijk is - minder gevaar voor de veiligheid van door een gemotoriseerde voertuigen / Begunstigden: de inwoners van de Stad

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.7.A INVOEREN EN HET GEBRUIK VAN HUURFIETSEN ONDERSTEUNEN

De context, het einddoel en de actie:

In 2007 lanceerde de Stad tijdens de Week van Vervoering bij wijze van proefproject 'Cyclocity', een eerste net van 23 stations in de Vijfhoek waar fietsen volgens een zelfbedieningsformule werden aangeboden. De praktische uitvoering van het project werd aan de onderneming JC Decaux toevertrouwd. Het systeem raakte niet echt van de grond, doordat het bediende grondgebied te klein was, de fietsen te zwaar waren rekening houdend met de hoogteverschillen die moesten worden overwonnen en de niet echt aantrekkelijke tarieven.

Uit dat experiment werden de nodige conclusies getrokken. Zo was men tot het besef gekomen dat men in feite een uitgebreid net op gewestelijke schaal zou moeten voorzien. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nam dan ook het dossier over en lanceerde op basis daarvan 'Villo', een verbeterd product. Daarbij werd nog altijd met JC Decaux samengewerkt.

Eind 2010 beschikken de 59 Villo-stations over niet minder dan 710 fietsen. De stations zijn op een deel van het grondgebied geïnstalleerd (de Vijfhoek, de Louizalaan, de Europese wijk en het zuiden van Laken). De Stad stelde gratis de plaatsen voor de fietsenstallingen van de stations ter beschikking, maar zorgde er gelijktijdig voor dat de commerciële reclame zoveel mogelijk werd beperkt en dat er een goede intermodaliteit met het openbaar vervoer behouden bleef.

Sindsdien is het mogelijk om met een lange- of kortetermijnabonnement van een fiets gebruik te maken om door de stad te rijden (gratis voor het eerste half uur).

Op termijn is het de bedoeling om niet alleen de gemeenten van de eerste kroon te coveren, maar het netwerk verder uit te breiden. De Stad is vragende partij om het netwerk naar het noorden uit te breiden naar Neder-Over-Heembeek, Laken en Haren.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van de verontreiniging en van de geluidshinder ten gevolge van de toename van het modale aandeel van de fiets / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** vermindering van het aantal verkeersongevallen - lagere slijtage van de wegen / Begunstigden: de gemeenschap en de Stad
- **Sociaal:** positieve impact op de gezondheid - versterking van de sociale banden - verplaatsingswijze die voor iedereen toegankelijk is - minder gevaar voor de veiligheid van de andere gebruikers / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Bijdrage tot de financiering van het stelsel door JC Decaux vrij te stellen van de bijdrage voor de plaatsing van reclamevoorzieningen voor de stations - concessies van het wegennet. Door die overeenkomst gaan er inkomsten verloren, doordat op de plaatsen van de stations betalende parkeerplaatsen moeten verdwijnen

Leider en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in partnership met het Departement Wegeniswerken en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Gekozen indicatoren
59 bestaande Villo-stations (eind 2010)	Toename van het aantal stations op het grondgebied van de Stad	Aantal stations op het grondgebied van de Stad
710 fietsen beschikbaar volgens de zelfbedieningsformule (eind 2010)	Toename van het aantal fietsen die volgens de zelfbedieningsformule worden aangeboden	Aantal fietsen die volgens de zelfbedieningsformule worden aangeboden
3.887 jaarabonnees die in de Stad wonen (eind 2010)	Toename van het aantal abonnees die in de Stad wonen	Jaarlijks aantal abonnees die in de Stad wonen
Iedere fiets werd in 2010 gemiddeld 1,40 keer per dag gebruikt	Toename van het gebruik van de fiets per dag	Gemiddeld aantal keren dat iedere fiets iedere dag wordt gebruikt

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.07.B STALLEN VAN FIETSEN VERGEMAKKELIJKEN

De context :

De Stad voerde jaren geleden al een beleid in dat het fietsen in de stad moest bevorderen. De invoering van infrastructuur voor de stalling van de fietsen maakt daar integraal deel van uit. Na een samenwerking met ACKA, dat een honderdtal fietsenstallingen plaatste waarvan de kosten door reclame werden betaald, besliste de Stad in 2002 om een eigen netwerk te ontwikkelen van fietsbeugels, die voortaan langs de openbare weg zouden worden opgesteld. De Stad opteerde daarbij voor een aangepast model (omgekeerde U-vorm) en bracht bij de lancering van het model stickers op de beugels aan waarop duidelijk werd uitgelegd hoe de fietsen op een correcte manier moesten worden vastgemaakt. Sinds 2002 zijn meer dan 1000 beugels geplaatst in de onmiddellijke omgeving van openbare gebouwen. Hierdoor is over het volledige grondgebied een netwerk uitgebouwd. Daarnaast werd in 2009 langs de Diksmuidelaan bij wijze van proefproject een box voor fietsen geplaatst. Dit project kreeg een positieve evaluatie. En 2015 werden 29 fietsboxen geplaatst, meer bepaald binnen de Vijfhoek en de Europese wijk.

De bedoeling is het aantal fietsstallingen op het grondgebied van de Stad voortdurend uit te breiden.

De Stad nog andere maatregelen met betrekking tot de infrastructuur voor fietsenstallingen. Dit betreft meer bepaald de ter beschikkingstelling van huurfietsen (cf. Actie 3.2.07.a) en fietsstallingen aan te brengen in de gebouwen van de Stad (cf. Actie 3.2.07.e).

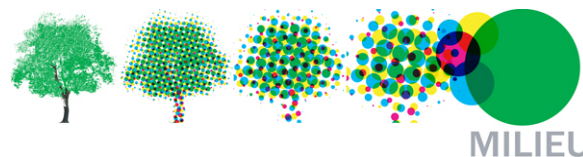
In het kader van het autovrij maken van de centrale lanen, zullen 2 ondergrondse fietsparkings gebouwd : één onder de Beurs, en de andere onder het De Brouckereplein. De uitwerking wordt door het Gewest ten last genomen.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Governance** : de mogelijkheid aan de fietsers geven zich veilig te kunnen parkeren, het fietsgebruik aan te moedigen / Begunstigden : de fietsers, de gemeenschap.
- **Milieu**: vermindering van de verontreiniging en van de geluidshinder dankzij de stijging van het modale aandeel van de fiets / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie**: reductie van het aantal verkeersongevallen - minder slijtage van de wegen / Begunstigden: de gemeenschap en de Stad
- **Sociaal**: positieve impact op de gezondheid - versterking van de sociale banden - verplaatsingswijze die voor iedereen toegankelijk is - / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Budget van het Departement Wegeniswerken met een gewestelijke toelage voor een gedeelte (openbare aanbesteding voor 200 beugels in 2015).

Sturing en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in samenwerking met het Departement Wegeniswerken (Cel Parkeren langs de openbare weg).

Evaluatie van de actie

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
1373 beugels geplaatst van 2002 tot en met 2015	Toename van het aantal geplaatste beugels	Aantal geplaatste beugels
32 fietsboxen geplaatst vanaf 2009 tot en met 2015	Toename van het aantal boxen voor fietsen (4 nieuwe voor 2017)	Aantal boxen voor fietsen

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.7.C AANPASSINGEN VAN HET WEGENNET TEN GUNSTE VAN FIETSERS VOORZIEN

De context, het einddoel en de actie:

Jaren geleden voerde de Stad een beleid in waarmee het gebruik van de fiets werd gepromoot. Aanpassingswerkzaamheden aan het wegennet maken daar integraal deel van uit. Dit heeft betrekking op verschillende infrastructuren.

In de eerste plaats is er de aanleg van (vrijliggende en gemarkeerde) fietspaden, fietsstroken, bus- en fietsstroken (+3km in 2010) op de wegen die het vaakst door fietsers worden gebruikt en waar de verkeerssuggetiedichtheid dat vereist.

Daarnaast worden aan de verkeerslichten systematisch opgeblazen fietsopstelstroken (fietsluizen) voorzien (+10 in 2010), waardoor de fietsers vóór de auto's kunnen gaan staan. Op andere plaatsen wordt beperkt eenrichtingsverkeer voorzien. Hierdoor kunnen fietsers een kortere weg nemen in de 'verkeerde' richting van straten met eenrichtingsverkeer.

De Stad wenst ten slotte het netwerk van de gewestelijke fietsroutes (GFR) in overleg met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de Vijfhoek uit te breiden.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van de vervuiling en van de geluidshinder dankzij de uitbreiding van het modale aandeel van de fiets / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** reductie van het aantal verkeersongevallen - lagere slijtage van de weg / Begunstigden: de gemeenschap en de Stad
- **Sociaal:** positieve impact op de gezondheid - versterking van de sociale banden - verplaatsingswijze die voor iedereen toegankelijk is - minder gevaar voor de veiligheid van de andere weggebruikers / Begunstigden: de inwoners en de andere gebruikers van de diensten van de Stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Budget van het Departement Wegeniswerken voor de aanleg van de fietspaden

Sturing en partnerships:

Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) voor de strategie van het gemeentelijke mobiliteitsplan, in samenwerking met het Departement Wegeniswerken voor de realisatie van de aanpassingen van de wegen, de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) voor de aanleg van de bus- en de fietsstroken en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de GFR's

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Doelstellingen	Indicatoren
68 km fietspaden in 2009	Toename van het aantal kilometers fietspaden waaronder 3 km van opgehevende fietspaden in 2017 in het Pentagon	Aantal kilometers fietspaden
347 straten of 67 km beperkt eenrichtingsverkeer (BEV) in 2009	Toename van het aantal gedeelten van straten waarvoor BEV wordt ingevoerd	Aantal straten en kilometers met BEV
87 fietsluizen aan de kruispunten in 2010	Toename van het aantal fietsluizen	Aantal fietsluizen aan de kruispunten
11 km bus- en fietsstroken in 2010	Toename van het aantal kilometers bus- en fietsstroken	Aantal kilometers bus- en fietsstroken

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.7.D PUBLIEK SENSIBILISEREN VOOR EN OPLEIDEN IN HET GEBRUIK VAN DE FIETS

Actie, doelstellingen en context:

De Stad voerde jaren geleden een beleid in waarmee het gebruik van de fiets werd aangemoedigd. Sensibilisering via het onderwijs maakt daar integraal deel van uit. De vzw Pro Velo ondersteunt de educatieve acties van de leerlingen van het basisonderwijs in het kader van het gebruik van de fiets. Het is daarbij de bedoeling om kinderen die zelf geen fiets hebben, vertrouwd te maken met het gebruik van zo'n vervoermiddel en hen meer autonomie te bezorgen bij hun verplaatsingen. Het accent ligt daarbij op een actief leren van de verkeersregels. Die lessen bereiden de kinderen voor op het behalen van het fietsbrevet, dat door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt georganiseerd. Het programma werd in 2001 in 4 scholen opgestart. Voor het schooljaar 2009-2010 worden 15 scholen bij het project betrokken. Vijf daarvan zullen de kinderen op het wielerbrevet voorbereiden.

Buiten het onderwijskader ondersteunde de Stad intussen nog andere, meer algemene, sensibiliseringsacties:

- Deelname aan 'Dring Dring' sinds het begin van de lancering van deze gewestelijke actie tot in 2009: in het kader van de Fietsweek, die door Pro Velo wordt gecoördineerd, stippelt de Stad een traject uit voor de scholen van de Stad en organiseert ze op middag een fietstocht voor het gemeentepersoneel. In 2010 wil Pro Velo van concept veranderen en een actie organiseren die de automobilisten directer bereikt.
- Ondersteuning van de vzw GRACQ voor de actie 'Winkelen per fiets, perfect!', van 2006 tot 2009.
- Ondersteuning van de vzw Cyclo sinds 2009 voor de organisatie van workshops voor het herstellen van fietsen en een beurs voor tweedehandsfietsen. De vzw organiseert 3 reeksen interactieve cursussen van telkens 6 avonden voor kleine groepen van maximaal 12 personen. Daarnaast kunnen de Brusselaars het hele jaar door op afspraak naar de werkplaats komen om er hun fiets te herstellen. De vzw voorziet hen hiervoor van het nodige reparatiemateriaal en biedt hen technische bijstand. De fietsbeurs vindt plaats tijdens de Week van Vervoering van de maand september.
- Regelmatige organisatie door Bravvo van campagnes om fietsdiefstal te voorkomen

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** vermindering van de verontreiniging en de geluidshinder dankzij de toename van het modale aandeel van de fiets / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** reductie van het aantal verkeersongevallen - minder slijtage van de wegen / Begunstigden: de gemeenschap en de Stad
- **Sociaal:** positieve impact op de gezondheid - versterking van de sociale banden - verplaatsingswijze die voor iedereen toegankelijk is - minder gevaar voor de veiligheid van de andere weggebruikers / Begunstigden: de inwoners en de gebruikers van de diensten van de Stad

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Subsidies die aan de partnerverenigingen worden toegekend (37.000 euro in 2009 en 33.300 euro in 2010, 25.000 euro in 2011)

Sturing en partnerships:

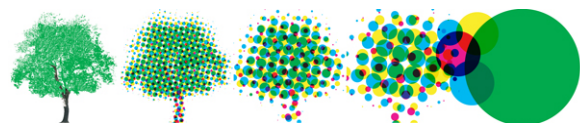
Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) in partnership met de gesubsidieerde vzw's

Voorziene kalender:

Totale duur van de actie	Start	Voltooiing
Doorlopend	2001	-

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Beoogde resultaten	Gekozen indicatoren	Evaluatieperiode
Fietsopleiding: 203 klassen opgeleid en 5.945 leerlingen opgeleid sinds 2001	Toename van het aantal klassen en opgeleide leerlingen	Jaarlijks aantal en totaal aantal klassen en leerlingen die werden opgeleid	Juli 2011
Workshops Cyclo: 36 personen ingeschreven in 2009 en in 2010	Voortzetting van de activiteit en toename van het aantal ingeschrevenen voor de workshops van Cyclo	Jaarlijks aantal ingeschrevenen voor de workshops van Cyclo	Januari 2012
Aantal fietsen op de Cyclo beurs voor tweedehandsfietsen verkocht: <ul style="list-style-type: none"> ▪ 50 in 2009 ▪ 80 in 2010 	Behoud van de activiteit en toename van het aantal verkochte fietsen	Jaarlijks aantal verkochte fietsen	Januari 2012
Regelmatig campagnes op het voorkomen van fiets diefstal	Op zijn minst één preventiecampagne fiets diefstal per jaar	Aantal campagne > of = 1	Januari

Geen Bikepark om zich aan de fiets tot gevolg hebben	Twee nieuwe Bike Park	Aantal Bike Park	Januari

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.07.E FIETSSTALLINGEN AAN TE BRENGEN IN DE GEBOUWEN VAN DE STAD BRUSSEL

De context:

In het kader van de bedrijfsvervoersplannen « BVP » wordt er nu verplicht door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de bedrijfsvervoerplannen – B.S. 09/05/2011) om, voor elke site onder BVP, van een veilig fietsparking te beschikken die ook een groot genoeg capaciteit heeft om alle fietsers van de Stad Brussel te onthalen. Er is ook verplicht te beschikken van infrastructuur voor de bezoekers te onthalen. De fietsparkings van de werknemers moeten bedekt en beveiligd worden en mogen aan de bezoekers worden open gesteld. Als dit niet het geval is moeten parkeermogelijkheden op de wegen bestaan.

De 13 sites onder BVP zijn: Ruimingskaai 1, Negende Linielaan 39, Frontispiesstraat 57, Anspachlaan 6, Emile Jacquainlaan 1, Gretrystraat 2, Nieuwbrug 12, Sint-Kathelijnstraat 11, Grote Markt 1, Eikstraat 8, Roger Van der Weydenstraat 3, Huidevettersstraat 65 en Timmerliedenstraat 2 te 1000 Brussel.

Naast die sites is het nodig om alle gebouwen van de Stad (uitgezonderd de woningen) met kwalitatieve fietsparking uit te rusten. De fietsparkings van de scholen worden in de fiche “schoolvervoerplannen” ingesloten.

De in 2014 uitgevoerd enquête in het kader van de BVP bij het personeel aangesteld op de 13 hierboven vermelde sites aantoonde dat 6,23% van de werknemers met de fiets naar hun werkplaats komen. Aangezien de nabijheid van de werknemers ten opzichte van hun werkplaats en de bevoorrechte locatie van de sites van de Stad Brussel, is de fietspotentieel zeer hoger dan 6%; wat nog versterkt de tekortkomingen aan infrastructuur dat nu een rem is aan het gebruik van de fiets!

Gememoreerd worden de doelstellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2014 om 20% fietsverplaatsingen tegen 2020 te bereiken.

Het einddoel :

Goede fietsinfrastructuur te beschikken draagt de fietspraktijk bij, zowel voor de pendelverplaatsingen als voor de beroepsmatige verplaatsingen.

De actie :

- Een inventaris van de bestaande uitrusting uit te voeren
- Ieder gebouw van de Stad Brussel uit te rusten met een fietsstalling van goede kwaliteit en van voldoende capaciteit.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Governance** : een van de hindernissen aan de praktijk van fietsen door het personeel te wegnemen. Begunstigden : het personeel
- **Milieu**: vermindering van de autogebruik en de opstopping van Brussel (optimaliseren van de gebruikte openbare ruimte per vervoerde persoon), van de lucht-, visueel en geluidspollutie. / Begunstigden: gemeenschap.
- **Economie**: het verschil tussen de kosten van voertuigen fiets parkeren (geschat op ±1000€/jaar). De stiptheid van de fietsers is beter dan degene van autorijders en openbare vervoer gebruikers. / Begunstigden: de Stad Brussel.
- **Sociaal**: de fietspraktijk heeft een sterk sociale component, in het bijzonder door de ontmoeting van collega's die ook fietsers zijn. De kansen op cardiovasculaire aandoeningen, diabetes, beroerten enz. worden 30% verlaagd als elke dag 30 minuten lichaamsbeweging wordt beoefend. Begunstigden: de werknemers en de werkgever.

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Investerings van de Stad Brussel in kwalitatieve infrastructuur.

Jaarlijks budget te voorzien.

Verwezenlijking per fase in functie van een prioriteitenlijst.

Sturing en partnerships:

Bestuurder: Het Departement Stedenbouw (Cel Mobiliteit) voor de technische aspecten. Partner : Het departement Personeel voor de communicatie aspecten en voor steun in geval van dienst neming. Alle departementen voor de infrastructuur voor het personeel.

Samenwerking met de fietsers op de verschillende sites voor inventaris en verspreiding van de problemen.

Sturing :

Etappes van het project	Start	Voltooiing
Vorbereiding (inventaris van het bestaande)	2016	2016
Uitvoering -	2017	Zo snel mogelijk en ten laatste in 3 jaren (voor de BVP sites)
Eerste evaluatie	Januari 2017	

Evaluatie van de actie

Begintoestand	Doelstellingen	Indicatoren
---------------	----------------	-------------

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.08 GEBRUIK MAKEN VAN DE SOFTWARE VOOR MONITORING VAN HET WAGENPARK.

De context, het einddoel en de actie:

De Stad beschikt over een uitgebreid wagenpark, beheerd door de Cel Logistiek van het Departement Wegeniswerken. Teneinde de doeltreffendheid ervan te vergemakkelijken en te verbeteren, worden informaticatools gebruikt die een resultaat-gebonden en duurzaam beheer in de hand werken. Voorheen werd de informatie van de verschillende programma's (beheer van het tankstation, van de werkplaatsen, het uitlenen van vervangingsvoertuigen, beheer van de voorraden en de bestellingen,...) niet samengebracht in eenzelfde databank, wat een globaal overzicht van de werking van het autopark onmogelijk maakt.

Door het samenbrengen van al die gegevens in eenzelfde programma is het optimaliseren van de werking mogelijk, zowel wat de planning betreft als het beheer van de voorraad, van de toewijzing van personeel en materiaal. Interventie kunnen hierdoor tot twee maand vooraf worden gepland. Die snelle en correcte informatie helpen de Stad om de kosten van het wagenpark te drukken.

Dankzij de monitoring wordt het beheer van het wagenpark jaar na jaar doeltreffender, duurzamer en economischer.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Economie:** beter globaal beheer van het wagenpark - tijd- en kostenbesparing / Begunstigden: de Stad
- **Milieu:** toename van de levensduur van bepaalde voertuigen - vervanging van voertuigen in een slechte staat van voertuigen die te veel verbruiken, door nieuwe en minder vervuilende voertuigen / Begunstigden: de gemeenschap

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Aankoop van de software voor een bedrag van 145.000 euro

Sturing en partnerships:

Het Departement Wegeniswerken (Wagenpark)

Evaluatie van de actie:

SITUATIE	DOELSTELLINGEN	INDICATOREN
Eind 2013 : 480 gemotoriseerde voertuigen beheerd door het Autopark.	Het aantal voertuigen beperken	Totaal aantal voertuigen
		Aantal wagens (benzine en diesel)
		Aantal wagens in leasing
		Aantal vrachtwagens en bestelwagens
		Aantal elektrische en hybride wagens.
Periode van stilstand van de voertuigen	De periode van stilstand maximaal beperken	Gemiddelde periode van stilstand van de voertuigen die door het eigen personeel behandeld worden.
Totaal verbruik diesel in 2013: 508.743 L	De besparing op brandstof maximaal stimuleren	Totaal benzineverbruik op jaarbasis
Totaal benzineverbruik in 2013: 88.732 L brandstof (benzine)		Totaal diesilverbruik op jaarbasis
Aantal bussen in 2013	Doeltreffend beheer van de bussen van de stad	Totaal aantal bussen beheerd door het wagenpark van de Stad
Aantal km afgelegd door bussen voor de scholen		Totaal aantal km afgelegd op jaarbasis voor de scholen van de Stad
Aantal km afgelegd voor verenigingen die op het territorium van de Stad gevestigd zijn		Totaal aantal km afgelegd op jaarbasis voor de Brusselse verenigingen
Totaal aantal dagen stilstand van de bussen: onbekend		Totaal aantal dagen stilstand van de bussen op jaarbasis

Actieterrein: Mobiliteit

ACTIE 3.2.09 DEELNEMEN AAN DE DAG « NAAR HET WERK ZONDER AUTO » (OCMW)

Actie, doelstellingen en context:

Het OCMW is met zijn 2.400 werknemers verantwoordelijk voor een groot aantal verplaatsingen – zowel in het kader van het woon-werkverkeer als met betrekking tot professionele verplaatsingen waarvan een groot deel met de auto wordt gemaakt – ondanks een behoorlijke bediening door het openbaar vervoer.

Teneinde tegemoet te komen aan het BTP (zie. Fiche 3.2.03) maar ook om een proactieve demarche aan te vatten tot het doen dalen van de CO2 uitstoot die door de woon-werk verplaatsingen veroorzaakt worden, neemt het OCMW sinds 2010 deel aan de dag « naar het werk zonder auto », met de steun van Mobiel Brussel en heeft het dit project in 2012 uitgebreid met de week van de mobiliteit.

Tijdens deze dag moedigt de instelling via verscheidene maatregelen, de automobilisten aan om een ander vervoermiddel uit te proberen of om zich minder te verplaatsen of om zich te verplaatsen door zo weinig mogelijk CO2 uit te stoten.

Gratis vervoertitels, abonnementen voor Villo!, plans voor wandelpaden, rijwielpaden of openbaar vervoer, of ook nog fietsuitrustingen worden uitgedeeld aan wie het wenst.

Partnerschappen met verenigingen die de fiets in de stad promoten, bieden de kans om een technische controle aan te bieden, een opleiding tot fietsen in de stad of ook nog ateliers voor fietsherstellingen.

Het is de wens van het Stuurcomité van de Lokale Agenda 21 van het OCMW om deze deelname elk jaar te vernieuwen.

Relevantie van de actie op het gebied van de duurzame ontwikkeling:

- **Milieu:** sensibilisering van het personeel voor het belang van duurzame mobiliteit - vermindering van de verplaatsingen per auto – vermindering van de vervuiling en van lawaaioverlast - beperking van de bijdrage tot de opwarming van de aarde / Begunstigden: de gemeenschap
- **Economie:** incentives (gratis abonnement voor het openbaar vervoer) die gedeeltelijk worden gefinancierd door de verhoging van de prijs van de parkeerplaatsen - verbetering van de toegankelijkheid van het stadscentrum dankzij de vermindering van het gebruik van de auto door het personeel / Begunstigden: het OCMW en de gemeenschap

- **Sociaal:** versterking van het imago van het OCMW (coherent beleid met inachtneming van de behoeften van het personeel) - betere levenskwaliteit van de inwoners - delen van de openbare ruimte / Begunstigden: het OCMW, zijn personeel en de gemeenschap

Uitvoering van de actie:

Middelen:

Partnerschappen met de operatoren van de mobiliteit in het Brussel Gewest (Mobiël Brussel, MIVB, De Lijn, TEC, Villo !, Carpoolplaza), klein budget nodig voor de activiteiten of voor de verstrekte opleidingen.

Sturing en partnerships:

De Aankoopcentrale (Dienst Mobiliteit) en de Dienst Agenda 21 Local van het OCMW

Evaluatie van de actie:

Beginsituatie	Beoogde resultaten	Indicatoren
103 deelnemers aan de dag « naar het werk zonder auto » 2011	Organisatie van de dag « naar het werk zonder auto »	Aantal deelnemers per jaar aan de dag « naar het werk zonder auto »
21 deelnemers hebben een minder vervuilend vervoermiddel gekozen tijdens de dag « naar het werk zonder auto »	Vermindering van het aantal werknemers die gebruik maken van de auto om naar het werk gaan tijdens de dag « naar het werk zonder auto »	Aantal deelnemers die een minder vervuilend vervoermiddel hebben gekozen tijdens de dag « naar het werk zonder auto »
79 Kg van CO2 uitgespaard tijdens de dag « naar het werk zonder auto »	Vermindering van de hoeveelheid van CO2 uitgestoot tijdens de dag dankzij de deelnemers	Kg van CO2 uitgespaard tijdens de dag « naar het werk zonder auto »